

Program usuwania azbestu na terenie Gminy i Miasta Odolanów

Opracowany przez:

REFERENT
ds. Ochrony Środowiska
Smółka
Olivia Smółka

KIEROWNIK DZIAŁU
OCHRONY ŚRODOWISKA
Joanna Szcześniak
Joanna Szcześniak

Biuro Obsługi Firm” GRUPA INTERLIS” Sp. z o.o.

ul. Zielona 18, 62-800 Kalisz

tel.: 62 741 33 80 wew. 102

e-mail: środowisko@interlis.pl; www.interlis.pl

Kalisz, listopad 2023 r.

Spis treści

1.	Wstęp	3
1.1.	Zadania samorządu gminy wynikające z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032	3
1.2.	Cele, zadania i koncepcja zarządzania Programem	4
1.3.	Zgodność <i>Programu</i> z krajowymi, wojewódzkimi oraz powiatowymi dokumentami programowymi	5
2.	Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka	6
2.1.	Występowanie i zastosowanie azbestu	6
2.2.	Wpływ azbestu na organizm ludzki	7
2.3.	Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania azbestu	8
3.	Stan prawny w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest	9
3.1.	Regulacje ustawowe	9
3.2.	Akty wykonawcze	10
3.3.	Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest	13
3.3.1.	Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania azbestu	13
3.3.2.	Bezpieczne użytkowanie wyrobów azbestowych	14
3.3.3.	Bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych	15
3.4.	Składowiska odpadów zawierających azbest	19
4.	Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie usuwania azbestu	19
5.	Cele i harmonogram realizacji <i>Programu</i>	22
6.	Monitoring procesu realizacji <i>Programu</i>	22
7.	Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy i Miasta Odolanów	24
7.1.	Ogólna charakterystyka Gminy i Miasta Odolanów	24
7.2.	Metodyka przeprowadzenia inwentaryzacji	27
7.3.	Analiza wyników inwentaryzacji	28
7.4.	Stan techniczny wyrobów zawierających azbest	30
7.5.	Koszty unieszkodliwienia poprzez składowanie płyt azbestowo cementowych z pokryć dachowych i elewacji budynków gospodarczych i mieszkalnych	32
8.	Źródła finansowania realizacji	32
9.	Edukacja mieszkańców odnośnie szkodliwości i możliwości unieszkodliwienia azbestu	34
10.	Podsumowanie	36
11.	Materiały źródłowe	37
12.	Załączniki	39

1. Wstęp

Opracowanie Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Odolanów związane jest z realizacją zapisów zawartych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (w skrócie POKzA). Krajowy program został przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej dnia 14 lipca 2009 uchwałą nr 122/2009 (zmienioną uchwałą nr 39/2010 z 15 marca 2010 r.) zwany dalej POKzA. Wyznacza on cele którymi są:

1. usunięcie i unieszkodliwienie poprzez składowanie wyrobów zawierających azbest,
2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania na środowisko.

W niniejszym *Programie* w oparciu o dane uzyskane z inwentaryzacji metodą spisu z natury wyrobów zawierających azbest wytyczono cele, ustalono harmonogram usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oszacowano całkowity koszt unieszkodliwienia poprzez składowanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

W *Programie* zawarto również informacje na temat kompetencji obowiązków organów administracyjnych gminy względem realizacji zadań nałożonych poprzez POKzA.

1.1. Zadania samorządu gminy wynikające z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 opisuje obowiązki, kompetencje i zasady współpracy poszczególnych organów administracyjnych w kraju w celu realizacji złożonych celów. Na poziomie lokalnym zadania powinny być realizowane m.in. przez samorząd gminny. Do zadań nadzorowanych przez Burmistrza Gminy i Miasta Odolanów zgodnie z POKzA należą:

1. gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl,
2. przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
3. organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,

4. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie,
5. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
6. współpraca z marszałkiem województwa w zakresie:
  - inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest,
  - opracowania programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
  - lokalizacji składowiska odpadów zawierających azbest,
7. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
8. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
9. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Gmina i Miasto Odolanów chcąc realizować *Program* wykonała inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na terenie wszystkich posesji znajdujących się na jej terenie. Na podstawie zebranych danych opracowano Program usuwania azbestu z terenu Gminy i Miasta Odolanów.

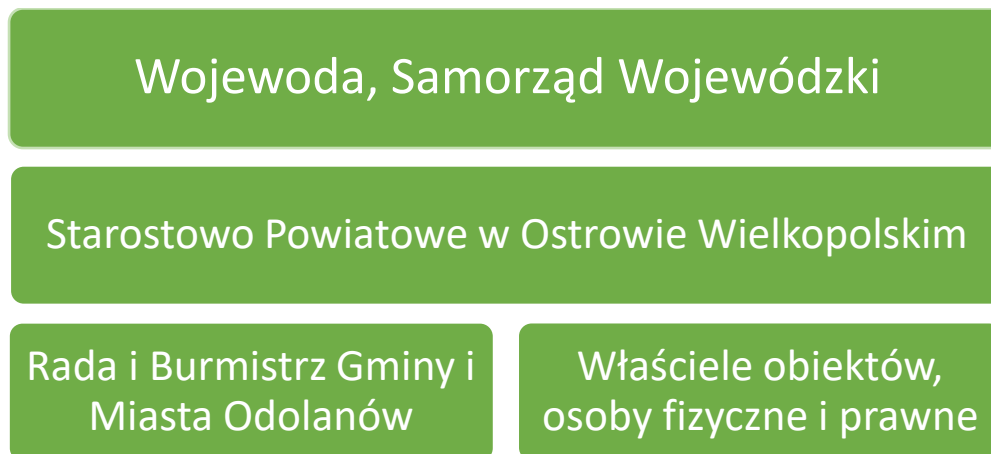
1.2. Cele, zadania i koncepcja zarządzania Programem

Nadrzędnym celem Programu wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Odolanów jest całkowite unieszkodliwienie poprzez składowanie wyrobów zawierających azbest, co spowoduje eliminację skutków negatywnego oddziaływania azbestu na mieszkańców gminy oraz na środowisko. Zdemontowane wyroby zostaną zabezpieczone oraz bezpiecznie zdeponowane na składowisku lub unieszkodliwione w innym procesie w przypadku dopuszczenia przez Usługodawcę alternatywnej formy unieszkodliwiania. Cel nadrzędny zostanie osiągnięty poprzez realizację zadań i celów szczegółowych takich jak:

- inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest,
- zapoznanie mieszkańców gminy z zagrożeniem wynikającym z wdychania włókien azbestowych oraz sposobów bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest,
- zapoznanie i pomoc mieszkańcom w pozyskiwaniu środków na zadania związane z unieszkodliwieniem azbestu na posesjach prywatnych.

Wielopłaszczyznowość Programu usuwania azbestu na terenie Gminy i Miasta Odolanów powoduje konieczność koordynacji wszystkich jednostek i instytucji przedmiotowo odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań lub pośrednio biorących udział w ich realizacji. Dlatego też, zadania przewidziane w Programie będą realizowane na czterech płaszczyznach co przedstawia poniższy schemat.

1.3. Zgodność Programu z krajowymi, wojewódzkimi oraz powiatowymi dokumentami programowymi

Zapisy Programu Usuwania Azbestu na terenie Gminy i Miasta Odolanów są zgodne z kierunkami wyznaczonymi w:

1. Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
2. Aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywa na lata 2012-2019,
3. Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego,
4. Aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Ostrowskiego na lata 2008-2011 z perspektywa na lata 2012-2019,
5. Programie Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Powiatu Ostrowskiego.

2. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka

2.1. Występowanie i zastosowanie azbestu

Azbest jest nazwą handlową sześciu minerałów włóknistych z grupy serpentynów oraz grupy amfiboli. Do grupy serpentynów należy azbest chryzotylowy (azbest biały), natomiast w grupie azbestów amfibolowych znaczenie mają dwie odmiany: azbest amozytowy (azbest brązowy) i azbest krokidolitowy (azbest niebieski). Wszystkie odmiany azbestu krystalizowały się w postaci cienkich, wydłużonych monokryształów, których długość może niekiedy dochodzić do kilkudziesięciu centymetrów.

Z punktu widzenia chemicznego, azbesty są uwodnionymi krzemianami magnezu:

chryzotyl	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
krokidolit	$Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$
amozyt	$(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
antiofillit	$(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
tremolit	$Ca_2Mg_5[(OH)Si_4O_{11}]_2$
aktynolit	$Ca_2(Mg)[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Włókna azbestu są wiązkami zbudowanymi z dużej liczby (nawet do kilku tysięcy, a niekiedy nawet kilkudziesięciu tysięcy) włókien elementarnych. W tych wiązkach pojedyncze kryształy azbestu są spojone za pomocą węglanu wapniowego. Azbest chryzotylowy krystalizuje się w postaci rurek, a azbesty amfibolowe przyjmują formę grubszych, pręcikowatych kryształów. Minerale te źle przewodzą ciepło, są względnie odporne na działanie czynników chemicznych oraz wysokich i niskich temperatur jak również wykazują dobrą izolację akustyczną. Te cechy przyczyniły się do stosowania minerałów azbestowych na szeroką skalę w ciągu ostatnich 100 lat.

Złóża azbesty są dość powszechne, w tym również w Polsce. Spotykane są na Dolnym Śląsku oraz w Pieninach lecz nie nadają się one do eksploatacji przemysłowej. Na świecie istnieje jedynie kilka miejsc, w których była możliwa przemysłowa eksploatacja złóż azbestu. Korzystne właściwości azbestu wpłynęły na jego rozpowszechnianie w wielu dziedzinach gospodarki tj.: budownictwo, energetyka, przemysł chemiczny, transport.

Wyroby azbestowe w budownictwie znalazły zastosowanie w pokryciach dachowych. Wykorzystywano płyty faliste, płyty prasowane typu karo oraz gąsiorzy, a w elewacjach stosowano następujące materiały: płyty barwne, autoklawizowane typu acekol, kolorys,

pikolorys; płyty azbestowo-cementowane, prasowane, płaskie, okładzinowe; płyty lignocementowe modyfikowane; płyty prasowane typu karo.

Rury wykonane z wyrobów zawierających azbest wykonywano jako rury ciśnieniowe w wodociągach oraz rury grawitacyjne w kanalizacji.

W ciepłownictwie zastosowane miękkie wyroby azbestowe, tj.:

- szczeliwa azbestowo-kauczukowe („polonit”, „gambit”),
- płaszcze azbestowo-cementowe o zawartości azbestu powyżej 50% i płaszcze azbestowo-gipsowe,
- sznury i tektury azbestowe.

Wyroby azbestowe ze względu na gęstość dzieli się na wyroby klasy I – miękkie i wyroby klasy II – twarde. Wyroby miękkie, do których zaliczamy płyty azbestowe, papy, tynki, izolacje mają słabo związaną strukturę, gęstość poniżej 1000 kg/m³ oraz zawartość włókien azbestowych powyżej 20%. Natomiast wyroby zaliczane do grupy twardych, o gęstości powyżej 1000 kg/m³, lecz niskiej zawartości włókien (mniej niż 20%) to płyty faliste (dachowe) i rury ciśnieniowe. Wykazują one strukturę zwartą i emitują do środowiska włókna dopiero podczas obróbki lub w trakcie uszkodzenia powierzchni.

2.2. Wpływ azbestu na organizm ludzki

Azbest zaliczany jest do grupy dziesięciu najbardziej szkodliwych substancji. Znajduje się w opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia wykazie substancji obejmującym substancje o udowodnionym działaniu rakotwórczym.

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego związana jest ze stopniem penetracji oraz ilością włókien dostających się do dolnej części układu oddechowego. Wynika to głównie z fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Duże znaczenie ma średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, a włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotyli o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Pomiędzy pierwszym narażeniem a pojawieniem się objawów chorobowych związanych z ekspozycją na azbest najczęściej mija długi okres czasu, co oznacza, że aktualnie wykrywane są skutki zdarzeń, które miały miejsce 20-40 lat temu. Główną patologią zawodową pracowników zakładów przetwarzających azbest jest azbestoza, czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres, a proces zwłóknieniowy może pojawić się po wielu latach od ustalenia narażenia. Pylica azbestowa może zwiększyć wystąpienie raka płuc i międzybłoniaka opłucnej lub otrzewnej.

Nadal istnieje ryzyko narażenia na kontakt z wyrobami zawierającymi azbest w budynkach, urządzeniach i instalacjach poprzez:

- niewłaściwe składowanie odpadów azbestowych,
- użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym, np. w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
- powietrze z urządzeń grzewczych, wentylacyjnych, klimatyzacyjnych i izolacji zawierających azbest.

W celu zminimalizowania narażenia na pył azbestowy wprowadzono zakaz produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest, a regulacje prawne określają wymogi dotyczące bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także obowiązki pracodawców i pracowników, wykonujących prace polegające na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

2.3. Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania azbestu

Fizyczne i chemiczne właściwości azbestu nadające mu wytrzymałość były atutem w czasach jego wykorzystywania, jednak teraz gdy wyroby zawierające azbest okazały się szkodliwe i należy dokonać ich unieszkodliwienia, utrudniają one znacznie proces unieszkodliwienia wyrobów. W Polsce według szacunków 96% wszystkich wyrobów zawierających azbest stanowią wyroby z grupy twardych. Ich negatywny wpływ nasila się jedynie w trakcie mechanicznego uszkodzenia struktury wyrobu. Główną zasadą podczas używania wyrobów zawierających azbest jest minimalizacja w jak największym stopniu możliwości emisji włókien do atmosfery. W przypadku używania lub prac z materiałami zawierającymi azbest należy pamiętać o zasadzie pracy na mokro oraz odizolowaniu miejsca pracy i ograniczeniu ścierania i łamania elementów. Podczas używania materiałów

zawierających azbest należy pamiętać o ich konserwacji, np. poprzez pomalowanie powierzchni substancją zabezpieczającą. Miejsca, w których złożono materiały zawierające azbest należy oznaczyć specjalną etykietą.

Należy zaznaczyć, iż w celu ochrony zdrowia pracowników pracujących przy usuwaniu azbestu i wyrobów zawierających azbest należy zgodnie z §6 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. zgłosić zamiar przeprowadzenia prac do właściwego państwowego inspektora sanitarnego w terminie co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem prac.

3. Stan prawny w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest

Wytyczne odnośnie zasad postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest na terenie kraju zostały opisane w ustawach i aktach wykonawczych do nich. POKzA na lata 2009-2032 nie będący aktem prawa również zawiera zalecenia i przydziela obowiązki odnośnie postępowania, zarządzania i unieszkodliwiania poprzez składowanie wyrobów azbestowych.

3.1. Regulacje ustawowe

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 1997 nr 101 poz. 628)

Ustawa zakazuje wprowadzania na obszar kraju azbestu i wyrobów zawierających azbest. Zakazuje także produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt cementowo-azbestowych została zakończona 28 września 1998 r., a rok później nastąpił zakaz obrotu wyrobami zawierającymi azbest, w tym płytami cementowo-azbestowymi.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627)

Ustawa ta jest podstawowym aktem prawnym odnośnie ochrony środowiska w Polsce. Ustala zasady ochrony środowiska i ustala warunki korzystania ze środowiska w myśl zasad zrównoważonego rozwoju. Ustala obowiązki organów administracji, odpowiedzialność i sankcje za zanieczyszczanie środowiska. Kodyfikuje również obowiązek składania przez Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Miast, oraz osoby prawne informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających zagrożenie dla środowiska (w tym również azbestu).

Ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2013 poz. 21)

Ustawa określa zasady postępowania z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2023 poz. 682)

Ustawa określa działalność odnośnie projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych tym również określa zasady działania organów administracji publicznej w powyższym zakresie.

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. 2023 poz. 1465)

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. 2023 poz. 633)

Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. 2022 poz. 1816)

3.2. Akty wykonawcze

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. 2013 poz. 24)

„[...] informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest są bezpośrednio wprowadzane przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta do bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki, dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl [...]”

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2013 poz. 25)

„[...] rejestr wyrobów zawierających azbest jest prowadzony przez marszałka województwa i stanowi integralną część bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adres www.bazaazbestowa.gov.pl [...]”

Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2020 poz. 10)

W rozporządzeniu azbest jako składnik odpadów został zaliczony do kategorii odpadów niebezpiecznych. Odpady azbestowe zostały umieszczone w następujących grupach:

- 06 07 01* Odpady azbestowe z elektrolizy
- 06 13 04* Odpady z przetwarzania azbestu
- 10 11 81* Odpady zawierające azbest
- 10 13 09* Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
- 15 01 11* Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
- 16 01 11* Okładziny hamulcowe zawierające azbest
- 16 02 12* Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
- 17 06 01* Materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 stycznia 2015 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane na składowisku odpadów w sposób nieselektywny (Dz. U. 2015 poz. 110)

Zgodnie z rozporządzeniem w sposób nieselektywny mogą być składowane odpady o kodach:

- 17 06 01* Materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2018 poz. 1286)

Rozporządzenie określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest. Wartość dla pyłu zawierającego azbest oraz inne materiały włókniste wynosi 0,1 włókien/cm³.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2010 nr 16 poz. 87)

Rozporządzenie określa limity stężenia azbestu w powietrzu. Wartości odniesienia dla azbestu wynoszą odpowiednio:

- dla 1 godziny – 250 włókien/m³
- dla roku kalendarzowego – 2350 włókien/m³

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. 2022 poz. 1902)

Rozporządzenie określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649)

Rozporządzenie wprowadza obowiązek inwentaryzacji i oceny przez właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest zgodnie z załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia pn. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 nr 8 poz. 31)

Rozporządzenie wprowadza obowiązek inwentaryzacji przez właściciela lub zarządzającego (osobę fizyczną) miejsc, gdzie był lub jest wykorzystywany azbest oraz składania corocznie stosownych informacji do właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Osoby prawne składają sprawozdania do Marszałka Województwa.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. 2003 nr 120 poz. 1126).

Rozporządzenie określa zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa lub zdrowia ludzi.

Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 października 2022 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2023 (M.P. 2022 poz. 1009)

Obwieszczenie określa jednostkowe stawki opłat za:

- gazy lub pyły wprowadzane do powietrza:
  - azbest 439,37 zł/kg
- umieszczanie odpadów na składowisku
  - 06 07 01* odpady azbestowe z elektrolizy 63,86 zł/Mg
  - 06 13 04* odpady z przetwarzania azbestu 63,86 zł/Mg
  - 10 11 81* odpady zawierające azbest 63,86 zł/Mg
  - 10 13 09* odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych 63,86 zł/Mg
  - 15 01 11* opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) 111,17 zł/Mg
  - 16 01 11* okładziny hamulcowe zawierające azbest 111,17 zł/Mg
  - 16 02 12* zużyte urządzenia zawierające wolny azbest 111,17 zł/Mg
  - 17 06 01* materiały izolacyjne zawierające azbest 139,05 zł/Mg
  - 17 06 05* materiały konstrukcyjne zawierające azbest 139,05 zł/Mg

3.3. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest

3.3.1. Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania azbestu

Sposoby bezpiecznego postępowania z wyrobami azbestowymi określa *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649), które nakłada na właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca, w którym występuje azbest, obowiązek przeprowadzania kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia.

Niewłaściwe usuwanie płyt azbestowo-cementowych np. z dachów lub elewacji stanowi często większe zagrożenie uwalniania włókien azbestowych do otoczenia, niż pozostawienie tych wyrobów, gdy są w dobrym stanie technicznym, bądź ich zabezpieczenie przez odpowiednie malowanie. Gdy jednak stan techniczny wskazuje na konieczność pilnego usunięcia, wówczas usuwający (specjalistyczna firma) musi spełniać szereg wymogów. Przepisy określające zasady bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest narzuciły szereg obowiązków, zarówno na właścicieli obiektów i urządzeń, gdzie został użyty azbest jak i na prowadzących wszelkiego rodzaju prace związane z usuwaniem bądź transportem czy umieszczeniem na składowisku wyrobów i odpadów zawierających azbest.

3.3.2. Bezpieczne użytkowanie wyrobów azbestowych

Wyroby zawierające azbest znajdujące się w budynkach nie są samoczynnym zagrożeniem dla jego mieszkańców i nie muszą być bezwzględnie usuwane z obiektu. Ważne jest natomiast aby były prawidłowo eksploatowane, tzn. zgodnie ze swoim przeznaczeniem i zgodnie z zaleceniami dotyczącymi użytkowania wyrobów azbestowych lub ich opisem technicznym, ewentualnie gwarancją. W celu przedłużenia użytkowania i zachowania ich dobrego stanu możliwa jest impregnacja lub pomalowanie. Dotyczy to tylko tych wyrobów, które są w dobrym stanie i ich powierzchnia jest czysta. Mimo wszystko są to rozwiązania tymczasowe, gdyż odsuwają w czasie istniejący problem, nie rozwiązując go. Z kolei wyroby typu: izolacje azbestowe, tektury, sznury itp. oraz wyroby znajdujące się wewnątrz obiektów, zwłaszcza wyroby w obiektach systematycznie użytkowanych, należy bezwarunkowo usunąć.

Przepisy prawne nakładają na właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest następujące obowiązki:

- wykonanie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest
- przeprowadzanie kontroli okresowej stanu wyrobów zawierających azbest; ocena pozwala określić pilność usuwania wyrobów azbestowych:
  - I stopień pilności – wymagane pilne usunięcie lub zabezpieczenie,
  - II stopień pilności – wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku,
  - III stopień pilności – wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat.

- sporządzenie i przedłożenie Marszałkowi Województwa (dot. przedsiębiorców) lub Burmistrzowi (dot. os. fizycznych niebędących nie będących przedsiębiorcami) oraz coroczna aktualizacja informacji o:
  - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
  - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone,
  - zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu oraz powiatowemu inspektorowi sanitarnemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi.
- opracowanie i udostępnienie instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,
- oznakowanie pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest
- opracowanie corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń zawierających azbest,
- zaznaczenie na planach sytuacyjnych terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

3.3.3. Bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych

Wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy dokonywać zgodnie z przepisami *Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane*, rozdział 4: „*Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych*”, rozdział 5: „*Budowa i oddawanie do użytku obiektów budowlanych*”.

W przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych inwestor musi przestrzegać *Prawa budowlanego* oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu. Inwestor jest obowiązany do zorganizowania procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- opracowania projektu budowlanego i stosowanie na potrzeby innych projektów,
- objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy,
- opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- wykonania i odbioru robót budowlanych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych.

Jeżeli przy usuwaniu, demontażu i rozbiórce elementów azbestowych lub materiałów zawierających azbest nie wystąpi naruszenie ani wymiana fragmentów konstrukcji budynku oraz gdy nie ulegnie zmianie wygląd elewacji, to pozwolenie na budowę, będące jednocześnie pozwoleniem na rozbiórkę, nie jest wymagane. W przeciwnym wypadku uzyskanie takiego pozwolenia jest konieczne. Prace mające na celu usunięcie azbestu z obiektu budowlanego, powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej na 21 dni przed planowanym rozpoczęciem robót. Tylko przedsiębiorcy posiadający odpowiednią decyzję sankcjonującą wytwarzanie odpadów niebezpiecznych mogą wykonywać prace związane z usuwaniem azbestu.

Wykonawca prac obowiązany jest sporządzić szczegółowy plan prac, który zawiera przede wszystkim:

- ilość wytworzonych odpadów,
- identyfikację rodzaju azbestu,
- klasyfikację wytworzonego odpadu,
- warunki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

- izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
- ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
- umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: „*Uwaga! Zagrożenie azbestem*”, w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: „*Uwaga! Zagrożenie azbestem – krokidolitem*”,
- zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,
- zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,

- codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,
- izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,
- stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
- zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Na mocy *Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest* (Dz. U. 2011 nr 8, poz. 31) instalacje i urządzenia zawierające azbest, niezabezpieczone drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny zostać oznakowane. Oznakowanie umieszcza się bezpośrednio na instalacjach i urządzeniach lub w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym się one znajdują.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest prowadzi się w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac, w tym również z wyrobami zawierającymi krokydolit,

- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.

Wykonawca usuwający azbest zobowiązany jest złożyć właścicielowi/zarządcy nieruchomości pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonanych prac i oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego. Oświadczenie to przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat. Ponadto wykonawca pakuje i przygotowuje odpady azbestowe do transportu.

Nie ma przepisów, które w sposób bezpośredni precyzują, kto może być wykonawcą prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, biorąc jednak pod uwagę obowiązki jakie postawiono przed wykonawcą, wnioskować należy, że tego typu prace powinna wykonywać wyspecjalizowana jednostka posiadająca stosowne zezwolenia oraz wyposażenie techniczne i socjalne zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu.

Firmy zajmujące się transportem odpadów zawierających azbest mają obowiązek posiadania wpisu do rejestru BDO. Rejestr BDO jest ogólnie dostępny i każdy może sprawdzić czy dana firma posiada uprawnienia do prac związanych z azbestem i transportu odpadów niebezpiecznych. Odpady zawierające azbest transportowane są na składowisko odpadów niebezpiecznych. Następuje tam przekazanie odpadów posiadaczowi odpadów

Obowiązujące akty prawne zobowiązują właścicieli obiektów i urzędzeń, w których znajdują się materiały zawierające azbest do zachowania odpowiednich procedur w trakcie pracy lub przebywania w sąsiedztwie wyrobów zawierających azbest.

Obecnie wyróżnia się 6 procedur bezpiecznego postępowania z azbestem w czterech grupach:

Grupa I. Procedura obowiązująca właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórca odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Dokładny opis procedur znajduje się w załącznik nr 4

3.4. Składowiska odpadów zawierających azbest

Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest dopuszczoną w Polsce przez obowiązujące ustawodawstwo jest ich składowanie. Odpady azbestowe mogą być deponowane jedynie na składowiskach odpadów niebezpiecznych przeznaczonych wyłącznie do składowania odpadów azbestowych, na wydzielonych częściach składowisk odpadów niebezpiecznych oraz na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne objęte pod warunkiem, że spełnione zostały warunki techniczne dotyczące bezpiecznego składowania odpadów azbestowych.

W najbliższym sąsiedztwie Gminy i Miasta Odolanów znajdują takie składowiska jak:

- 1) **Składowisko odpadów niebezpiecznych w Koninie** administrowane jest przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. (adres: 62-510 Konin, ul. Sulańska 11, tel.: 63 249 36 24)
- 2) **Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Marcinowie** administrowane jest przez GZGK TRZEBNICA-ERGO Sp. z o.o. (adres: Pl. Piłsudskiego 1, 55-100 Trzebnica, tel.: 71 310 99 56)

4. Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie usuwania azbestu

Zadania wynikające z *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* przewidują współpracę i udział Rady Ministrów, Ministra Gospodarki, Głównego

Koordynatora (administracja centralna), samorząd województwa (administracja na szczeblu wojewódzkim), samorządy powiatowe i gminne, a także udział organizacji pozarządowych.

Minister Gospodarki jest organem odpowiedzialnym za koordynację i monitoring realizacji POKZA i powołuje Głównego Koordynatora i Radę Programową.

Główny Koordynator ma obowiązek zapewnić efektywne wykorzystanie środków budżetowych Ministerstwa Gospodarki przeznaczonych na realizację POKZA poprzez:

- pozyskiwanie i gromadzenie informacji o wyrobach zawierających azbest,
- monitorowanie realizacji zadań,
- stałą współpracę z organami administracji rządowej i organizacjami pozarządowymi, współpracę z mediami w zakresie informowania społeczeństwa o szkodliwości azbestu i możliwości unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest,
- aktualizację POKZA w momencie, gdy zajdzie potrzeba uszczegółowienia zawartych w nim zagadnień i zaleceń,
- współpraca z Radą Programową,
- składanie sprawozdań z realizacji procesu usuwania azbestu z powierzchni kraju.

Rada Programowa jako organ opiniodawczo-doradczy ma za zadanie:

- podejmowanie inicjatywy ustawodawczej w zakresie problematyki azbestu,
- ocenianie realizacji wykonanych zadań wynikających z POKZA,
- opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń w zakresie problematyki azbestu,
- opiniowanie odnośnie wydatków i wysokości środków na realizację celów POKZA.

Na poziomie województwa za realizację odpowiada Marszałek Województwa, który ma za zadanie:

- współpracowanie z Głównym Koordynatorem i organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska),
- gromadzenie bieżąca aktualizacja informacji odnośnie występowania wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z lokalnymi mediami w zakresie realizacji POKZA,
- opracowanie wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- opracowanie wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest,

- współpraca z samorządami powiatowymi oraz gminnymi, między innymi w celu opracowania planu rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie województwa.

Największe znaczenie w realizacji głównych celów POKZA odgrywają samorządy lokalne.

Samorząd powiatowy:

- opracowuje program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- współpracuje z gminami i Marszałkami Województwa w trakcie opracowywania powiatowego planu usuwania azbestu, inwentaryzacji wyrobów, lokalizacji składowisk przeznaczonych do deponowania odpadów zawierających azbest,
- współpracuje z mediami lokalnymi, w celu zachęcania do uczestnictwa w programach i akcjach unieszkodliwienia dachowych pokryć azbestowych itp.,
- współpracuje z organami kontrolnymi.

Samorząd gminy:

- wójt gromadzi informacje na temat ilości i miejsca występowania wyrobów zawierających azbest wraz z informacją o ich stanie. Informacje pozyskiwane są od mieszkańców poprzez deklarację lub przez całościowe i kompletne inwentaryzacje metodą spisu z natury.
- przygotowuje gminny program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- informuje mieszkańców na temat szkodliwości azbestu i możliwości unieszkodliwienia posiadanych wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych środków,
- współpracuje z organami kontrolnymi,
- współpracuje z samorządem powiatu i z marszałkiem województwa oraz organizacjami pozarządowymi.

5. Cele i harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu na terenie Gminy i Miasta Odolanów

Lp.	Zadania i cele	Etapy	
		2023	2024-2032
1.	Dokonanie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest		
2.	Wprowadzenie danych uzyskanych podczas inwentaryzacji do bazy azbestowej		
3.	Opracowanie Programu		
4.	Stała aktualizacja bazy azbestowej		
5.	Aplikowanie o środki na unieszkodliwienie poprzez składowanie wyrobów zawierających azbest		
6.	Spotkania szkoleniowo-informacyjne nt. szkodliwości azbestu i możliwości jego unieszkodliwienia poprzez składowanie		
7.	Unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest na wskazanych poziomach, wprowadzanie do bazy azbestowej informacji o unieszkodliwionych wyrobach prowadzona przez podmiot zewnętrzny spełniający wymagania formalno-prawne		
8.	Aktualizacja Programu		

6. Monitoring procesu realizacji Programu

Mając na uwadze dążenie do poprawy efektywności usuwania wyrobów zawierających azbest istotną wagę przypisuje się właściwemu zorganizowaniu i funkcjonowaniu systemu zarządzania Programem.

Realizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest jest zależna od właściwego zarządzania, wdrażania oraz monitorowania. Program należy traktować jako dokument „żywy”, podlegający aktualizacji w zależności od warunków i możliwości jego realizacji.

Wdrożenie Programu powinno być spójne z innymi działaniami gminy w zakresie ochrony środowiska i zdrowia ludzi, a w szczególności z:

- gminnym programem ochrony środowiska,
- strategią rozwoju gminy,

jak również w powiązaniu z:

- „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”,
- wojewódzkim i powiatowym programem usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Zasadami wdrażania *Programu* są:

Zasada I. – Odpowiedzialność za wdrożenie *Programu* tj. wybór osoby lub jednostki odpowiedzialnej za realizację *Programu*.

Gmina będzie odpowiedzialna za wprowadzenie mechanizmu koordynacyjnego odpowiedzialnego za realizację programu oraz pomocy i informowania o możliwościach uzyskania dofinansowania osób fizycznych.

Zasada II. – Spójność z programami i planami na poziomie kraju, województwa, powiatu. Zapisy projektu *Programu* są spójne z dokumentami zewnętrznymi (wyższego szczebla) i wewnętrznymi (dokumenty Gminy i Miasta Odolanów).

Zasada III. – Uaktualnienie *Programu*.

Program jest dokumentem „żywym”, podlegającym aktualizacji w zależności od efektów wdrażania i monitorowania. Planowanej aktualizacji będzie podlegał w okresach czteroletnich zgodnie z polityką ekologiczną państwa.

Zasada IV. – Współpraca w realizacji *Programu* z organami szczebla publicznego i prywatnego.

Gmina jako koordynator realizacji *Programu* będzie inicjowała i popierała wszelkie działania mające na celu sprawną realizację *Programu*.

Zasada V. – Ciągła edukacja ekologiczna i dostęp do informacji w zakresie realizacji *Programu*.

Edukacja jest integralnym elementem *Programu* od którego w dużym stopniu zależy powodzenie realizacji *Programu*. Rolę wiodącą w edukacji będzie pełnić Gmina i Miasto Odolanów

Sposób monitoringu i oceny wdrażania *Programu*

Program usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być uważany za „żywy” dokument podlegający aktualizacji. Wynika to z obowiązku właścicieli, zarządców i użytkowników do przedkładania corocznych informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich

wykorzystywania. Również konieczność aktualizacji *Programu* powinna wynikać ze sporządzenia przez właściciela, zarządcę lub użytkownika wyrobów zawierających azbest tj. sporządzenia oceny po 5 latach lub po roku, w zależności od stanu technicznego wyrobów. Lista wskaźników zaproponowanych do oceny wdrażania *Programu* powinna być przedmiotem aktualizacji, co do ich liczby i rodzajów, w zależności od danych zebranych w trakcie realizacji zapisów dokumentu.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie *Programu* będzie Gmina i Miasto Odolanów.

Dane o realizacji *Programu* wynikające z monitorowania będą zamieszczane na stronie internetowej Gminy.

Tabela 1. Wskaźniki monitorowania dla *Programu*.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka
1	Ilość obiektów z wyrobami zawierającymi azbest	szt.
2	Ilość obiektów z I-szym stopniem pilności w użytkowaniu wyrobów zawierających azbest.	szt.
3	Ilość obiektów objętych zabezpieczeniem wyrobów	szt.
4	Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy	m ² /Mg
5	Ilość usuniętych odpadów azbestowych	m ² /Mg
Wielkość środków wykorzystywanych na usuwanie azbestu		
1	Wielkość środków finansowych krajowych i unijnych przekazanych osobom fizycznym i prawnym w ramach pomocy w realizacji programu	PLN
2	Liczba kampanii edukacyjnych w zakresie azbestu	ilość/opis
3	Liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z problematyką azbestową	ilość/opis
4	Ilość i jakość interwencji zgłoszonych przez mieszkańców	ilość/opis
5	Ilość szkoleń kadry administracyjnej	ilość/opis
6	Interwencje podejmowania przez jednostki kontrolne (Nadzór budowlany, Inspekcja Ochrony Środowiska, Inspekcja Sanitarna, jednostka gminy)	ilość/opis

7. Inwentaryzacja wyrobów azbestowo-cementowych na terenie Gminy i Miasta Odolanów

7.1. Ogólna charakterystyka Gminy i Miasta Odolanów

Gmina i Miasto Odolanów zlokalizowane jest w południowej części województwa wielkopolskiego, na granicy Wysoczyzny Kaliskiej oraz Kotliny Milickiej, w dolinie Baryczy i Kurocha. Administracyjnie wchodzi w skład powiatu ostrowskiego. Od strony wschodniej sąsiaduje z gminą Milicz i gminą Sulmierzyce, od zachodniej z gminą Przygodzice, od północno-wschodniej z gminą Ostrów Wielkopolski, natomiast od południa z gminą Sośnie.

Przez gminę przebiegają drogi wojewódzkie nr 444 i 445 relacji Krotoszyn – Ostrzeszów oraz Ostrów Wielkopolski – Odolanów, a także linia kolejowa na trasie Ostrów Wielkopolski – Wrocław.

Gmina i Miasto Odolanów zajmuje powierzchnię 136,09 km², z czego miasto Odolanów zajmuje powierzchnię 4,76 km².

Obszar Gminy i Miasta Odolanów podzielony jest na następujące sołectwa: Baby, Boników, Garki, Glińnica, Gorzyce Małe, Huta, Kaczory, Nabyszyce, Nadstawki, Raczyce, Świeca I, Świeca II, Tarchały Małe, Tarchały Wielkie, Uciechów i Wierzbno. Pozostałe miejscowości na terenie gminy niebędące sołectwami: Biadaszki, Boników, Grochowiska, Kuroch, Lipiny, Trzcieliny i Wisławka.

Obszar Gminy miejsko-wiejskiej Odolanów należy do dwóch mezoregionów – Wysoczyzny Kaliskiej oraz Kotliny Milickiej (Odolanowskiej).

Wysoczyzna Kaliska to morenowa równina denuadacyjna w zachodniej części Niziny Południowowielkopolskiej, pomiędzy wysoczyzną Leszczyńską na zachodzie, a Turecką na wschodzie. Jej powierzchnia wynosi ok. 2,6 tys. km². Występują tu ostańce moren czołowych i kemów oraz miejscami odsłonięcia iłów plioceńskich.

Kotlina Milicka, zwana też Odolanowską, stanowi wschodnią część Obniżenia Milicko-Głogowskiego. Jej obszar pokrywają lasy, łąki, wydmy oraz liczne stawy rybne. W skład mezoregionu wchodzi także dolina Baryczy powstała na skutek działania wód roztopowych i erozji.

Najniżej położony punkt na terenie Gminy ma wysokość 111,3 m n.p.m. (Uciechów), a najwyższy położony 131,0 m n.p.m. (Świeca).

Siedzibą Gminy i Miasta Odolanów i jednocześnie centrum administracyjno-gospodarczym jest miasto Odolanów, które zamieszkuje 4 940 osób, w tym 2 420 mężczyzn i 2 520 kobiet. Populacja na terenie całej gminy wynosi 14 440, w tym 7 170 mężczyzn i 7 270 kobiet. (GUS, 2022).

Odolanów jest jednym z głównych lokalnych ośrodków usługowo-przemysłowych w szczególności ze względu na zakład przetwórstwa gazu ziemnego, należący do ORLEN S.A – Oddział PGNiG oraz podmioty powiązane – Zakład Odazotowania Gazu „KRIO” i GAZ-SYSTEM S.A. (wydobycie gazu ziemnego, operator gazociągów. Oprócz tego na terenie Gminy i Miasta Odolanów znajdują się takie zakłady jak: Deftrans Sp. z o.o. (producent mebli),

P.P.H.U WOSEBA Sp. z o.o. (palarnia kawy), DINOPOL Sp. z o.o. (producent opakowań z pulpy papierowej), PUPIL FOOD (fabryka karmy suche), Wiązary Burkietowicz Sp. J. (przetwórstwo drzewne) oraz PHU De Facto (malarnia proszkowa świadcząca usługi w zakresie powlekania metali, kataforezy, przeciwdziałania korozji metali.

Rysunek. 1. Podział Gminy Odolanów na sołectwa i Miasto Odolanów
źródło: google.pl

Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (CRFOP) stworzonej przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska, na terenie Gminy i Miasta Odolanów istnieje duża ilość różnorodnych form ochrony. Zaliczają się do nich:

Tabela 2. Formy ochrony przyrody znajdujące się na terenie Gminy i Miasta Odolanów.

Lp.	Forma ochrony	Nazwa	Kod	Nr rej. CRFOP
1	park krajobrazowy	Park Krajobrazowy Dolina Baryczy		PL.ZIPOP.1393.PK.137
2	obszar Natura 2000	Uroczyska Płyty Krotoszyńskiej	PLH300002	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH300002.H

3	obszar Natura 2000	Ostoja nad Baryczą	PLH020041	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH020041.H
4	obszar Natura 2000	Dolina Baryczy	PLB020001	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB020001.B
5	obszar Natura 2000	Dąbrowy Krotoszyńskie	PLB300007	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB300007.B
6	obszar chronionego krajobrazu	Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska		PL.ZIPOP.1393.OCHK.235
7	obszar chronionego krajobrazu	Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków-Rochy		PL.ZIPOP.1393.OCHK.236
8	pomnik przyrody	Jerzy – Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)		PL.ZIPOP.1393.PP.3017033.10627
9	pomnik przyrody	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)		PL.ZIPOP.1393.PP.3017033.1803
10	pomnik przyrody	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)		PL.ZIPOP.1393.PP.3017033.1804
11	pomnik przyrody	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)		PL.ZIPOP.1393.PP.3017033.1805
12	pomnik przyrody	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)		PL.ZIPOP.1393.PP.3017033.1806

7.2. Metodyka przeprowadzenia inwentaryzacji

W ramach opracowania *Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy i Miasta Odolanów* przeprowadzona została inwentaryzacja obiektów budowlanych, w których są wykorzystywane wyroby azbestowo-cementowe. Inwentaryzacją nie zostały objęte wyroby zawierające azbest klasy I (wyroby miękkie)

Inwentaryzacja została przeprowadzona w trakcie wizyt terenowych z wykorzystaniem podkładów mapowych oraz posiłkując się danymi ogólnodostępnymi znajdującymi się na stronie internetowej www.bazaazbestowa.gov.pl.

Zadaniem inspektorów terenowych było zaznaczenie na wydruku obiektów, które są pokryte płytami azbestowo-cementowymi. Adresy budynków zostały pozyskane z portalu mapowego.

W trakcie prac terenowych inspektorzy zgromadzili następujące dane dla każdego z obiektów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi:

- 1) adres obiektu,
- 2) typ płyt azbestowo-cementowych, stanowiących pokrycie dachowe bądź elewację obiektów,
- 3) stan płyt azbestowo-cementowych (stopień pilności oceniony wizualnie),
- 4) ilość płyt z wymiarami lub masę wyrobów.

7.3. Analiza wyników inwentaryzacji

Na podstawie przeprowadzonej wizji lokalnej oraz posiłkując się danymi zamieszczonymi w *Bazie azbestowej* (www.bazaazbestowa.gov.pl) stwierdzono, że na terenie Gminy i Miasta Odolanów znajduje się 149 446 m² wyrobów zawierających azbest.

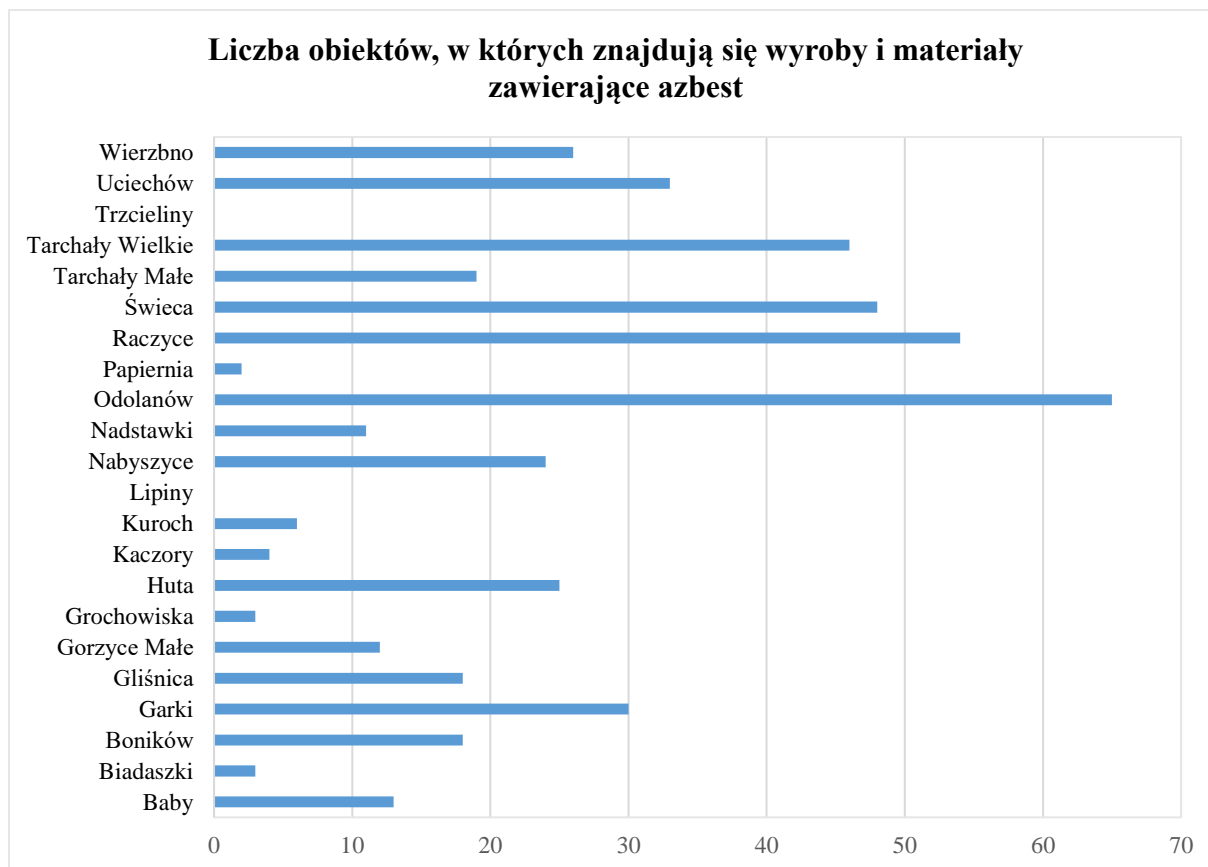
Stosując współczynnik przyjęty przez *Bazę azbestową*, mówiący iż 1 m² płyty azbestowo-cementowej 11 kg, wyliczono iż na terenie Gminy i Miasta Odolanów znajduje się 1 643 910 kg wyrobów zawierających azbest. Dla takiej ilości musi być zapewniona powierzchnia na składowiskach mogących przyjmować odpady niebezpieczne – azbest – w okolicy Gminy i Miasta Odolanów.

Na terenie Gminy i Miasta Odolanów zinwentaryzowana 460 obiektów zawierających azbest. Wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji w podziale administracyjnym przedstawiono w Tabeli 2 i na Rysunku 2.

Najwięcej obiektów, w konstrukcji znajdujących się materiały zawierające azbest znajduje się w Odolanowie (65), następnie w miejscowości Raczyce (54) oraz Świeca (48).

Tabela 3. Zestawienie wyrobów zawierających azbest wg struktury administracyjnej Gminy i Miasta Odolanów.

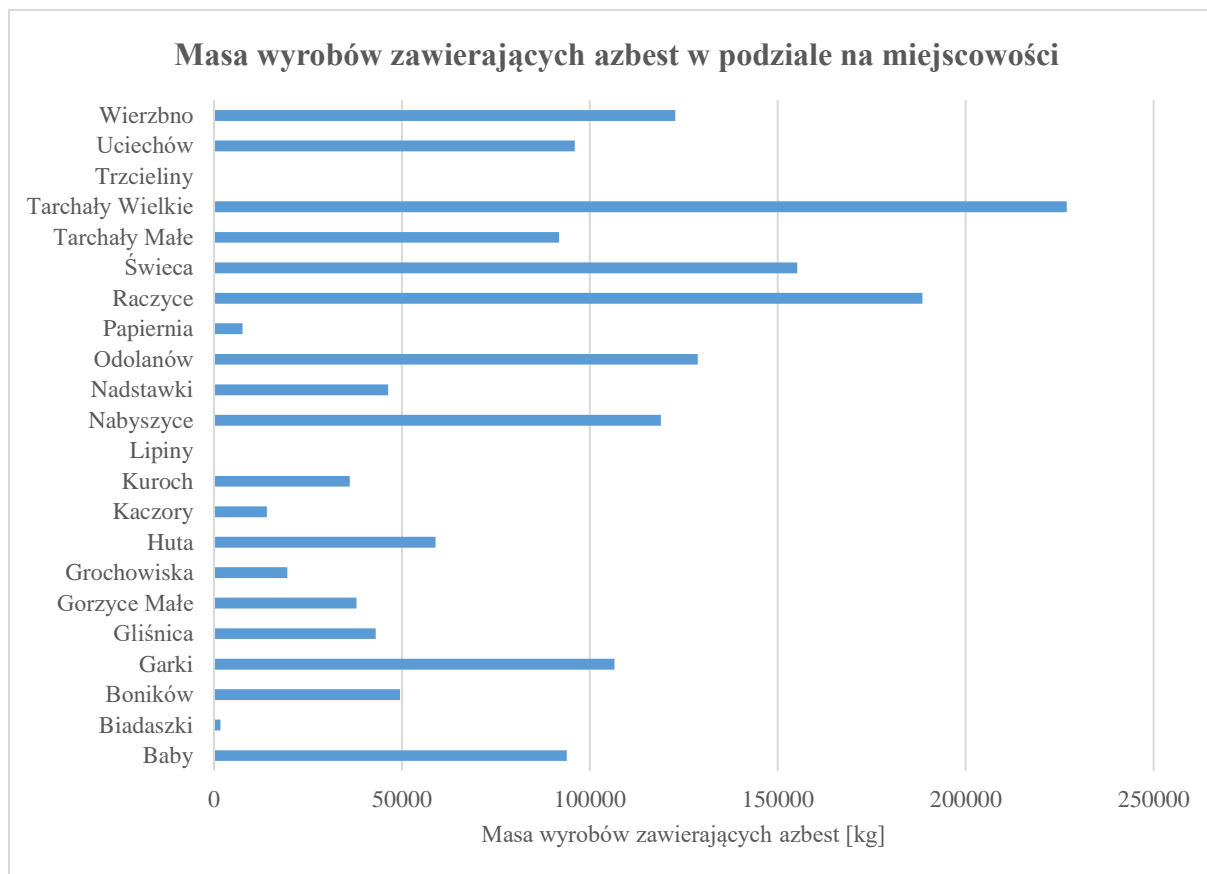
Lp.	Miejscowość	Liczba obiektów	Powierzchnia [m ²]	Masa [kg]
1.	Baby	13	8535,9	93 895
2.	Biadaszki	3	158,2	1 740
3.	Boników	18	4499,5	49 495
4.	Garki	30	9683,2	106 515
5.	Glińnica	18	3909,5	43 005
6.	Gorzyce Małe	12	3443,7	37 881
7.	Grochowiska	3	1776,8	19 545
8.	Huta	25	5357,1	58 928
9.	Kaczory	4	1276,1	14 037
10.	Kuroch	6	3286,4	36 150
11.	Lipiny	0	0	0
12.	Nabyszyce	24	10811,3	118 924
13.	Nadstawki	11	4214,8	46 363
14.	Odolanów	65	11699,9	128 699
15.	Papiernia	2	690	7 590
16.	Raczyce	54	17131,4	188 445
17.	Świeca	48	14111,1	155 222
18.	Tarchały Małe	19	8349,5	91 845
19.	Tarchały Wielkie	46	20628,6	226 915
20.	Trzcieliny	0	0	0
21.	Uciechów	33	8724,1	95 965
22.	Wierzbno	26	1159,2	122 751
Razem		460	149 446	1 643 910

Rysunek 2. Liczba obiektów, w których znajdują się wyroby azbestowe wg struktury administracyjnej Gminy i Miasta Odolanów.

Na terenie miejscowości Lipiny i Trzcieliny nie zidentyfikowano żadnych wyrobów zawierających azbest. Najwięcej obiektów budowlanych, w których wykorzystywane są wyroby zawierające azbest jako pokrycia dachowe i elewacyjne, znajduje się w Tarchałach Wielkich (226 915 kg) i Raczycach (188 445 kg) i Świecy (155 222 kg). Stanowią one 34,7% łącznej liczby zinwentaryzowanych obiektów. Najmniej obiektów budowlanych, w których pokrycia dachowe wykonane są z płyt azbestowych, znajduje się w miejscowościach Biadaszki (1 740 kg), Papiernia (7 590 kg) oraz Kaczory (14 037 kg).

Rysunek 3. Masa wyrobów azbestowych wg struktury administracyjnej Gminy i Miasta Odolanów.

Na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej w trakcie wizyt terenowych możliwie opracowana została baza danych. Umożliwi ona uaktualnienie *Bazy azbestowej*.

7.4. Stan techniczny wyrobów zawierających azbest

W trakcie wizji terenowej zgromadzone zostały informacje o stanie płyt azbestowo-cementowych. Oceny dokonano dla określenia stopnia pilności usunięcia wyrobów azbestowych zgodnie z wymaganiami zawartymi w *Ocenie stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*. Otrzymane wyniki zestawiono w Tabeli nr 3.

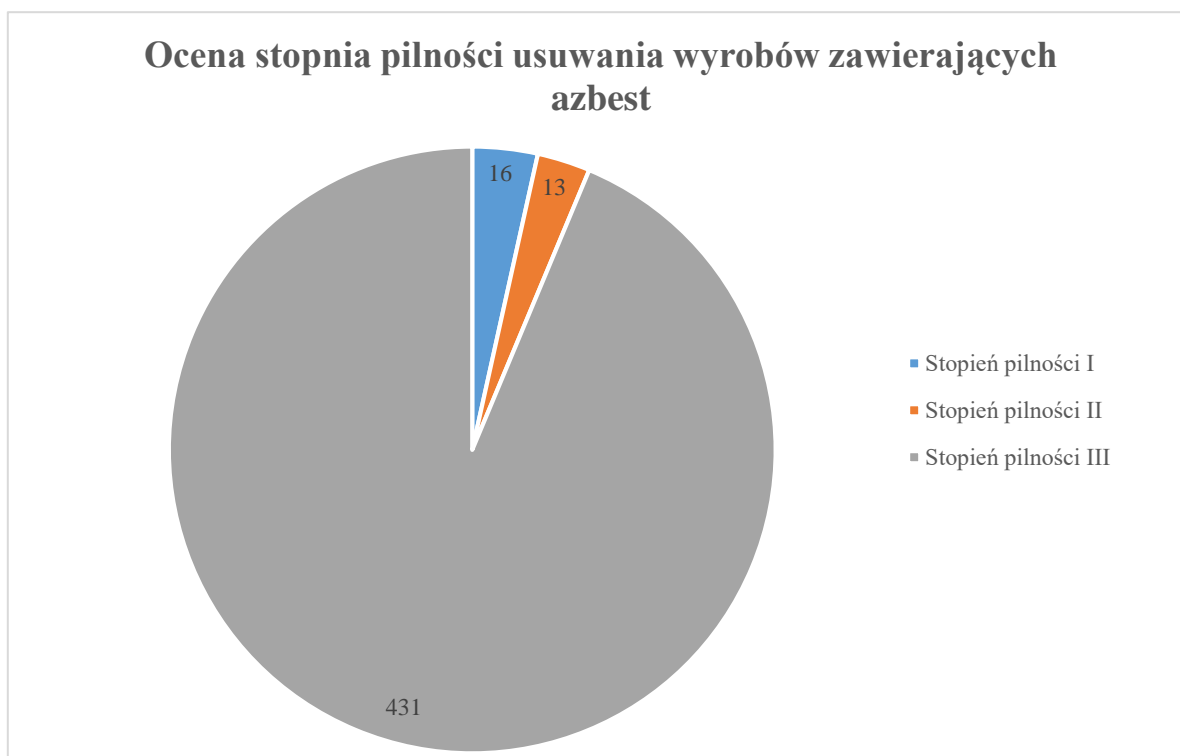
Pierwszy stopień pilności został przypisany do wyrobów bardzo zniszczonych i wyrobów już nieużywanych, złożonych, lub zalegających na posesjach mieszkańców. Wyroby te stanowią 3,48% wszystkich wyrobów na terenie Gminy i Miasta Odolanów. Ze względu na ryzyko dalszych uszkodzeń i obecność ich w sąsiedztwie domostw należy je usunąć bezzwłocznie. Drugi stopień pilności klasyfikuje materiały o niewielkim naruszeniu powierzchni i faktury. Z uwagi na możliwość dalszych uszkodzeń i zwiększenia emisji włókien azbestowych do środowiska następną kontrola musi zostać przeprowadzona obowiązkowo w okresie do 12 miesięcy od ostatniej kontroli stanu wyrobu. Na terenie Gminy i Miasta

Odolanów 2,83% całkowitej powierzchni płyt azbestowo-cementowych oceniono w tej grupie. Trzeci stopień pilności obejmuje wyroby azbestowe o powierzchni nienaruszonej lub zabezpieczonej i nienarażone na uszkodzenia mechaniczne. Kolejna ocena powinna zostać przeprowadzona w okresie kolejnych 5 lat pod warunkiem iż sposób użytkowania wyrobów zawierających azbest nie ulegnie znaczącej zmianie w stosunku do stanu i obecnie pełnionej funkcji.

Tabela 4. Ocena stopnia pilności usuwania wyrobów zawierających azbest.

Lp.	Stopień pilności	Opis	Liczba obiektów	Powierzchnia [m ²]	Masa [kg]
1	I	wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie	16	5 198,12	57 179,48
2	II	ponowna ocena wymagana w okresie do 1 roku	13	4 223,47	46 458,33
3	III	ponowna ocena w terminie do 5 lat	431	140 024,40	1 540 272,2
Razem			460	149 446	1 643 910

Rysunek 4. Ocena stopnia pilności w odniesieniu do ilości obiektów zinwentaryzowanych.

Wykonana ocena stanu technicznego umożliwia zaplanowanie terminu usunięcia wyrobów zawierających azbest w zależności od uzyskanego stopnia pilności.

7.5. Koszty unieszkodliwienia poprzez składowanie płyt azbestowo cementowych z pokryć dachowych i elewacji budynków gospodarczych i mieszkalnych

W celu oszacowania kosztów unieszkodliwienie poprzez składowanie wyrobów zawierających azbest w postaci płyt azbestowo-cementowych przyjęto, że unieszkodliwienie (demontaż, transport oraz zdeponowanie na składowisku odpadów niebezpiecznych) 1 m² kosztuje około 24,66 zł (zakładając, iż 1 m² ma ciężar 11 kg). Tym samym szacuje się, że ogólny koszt unieszkodliwienia wszystkich wyrobów będzie wynosił 3 685 338,36 zł. Jednak koszt zdjęcia, przewiezienia i unieszkodliwienia nie są jedynymi kosztami wynikającymi ze zmiany pokrycia dachowego. Należy doliczyć jeszcze koszt nowego dachu w celu przedstawienia pełnego obrazu niezbędnych środków na realizację założeń *Programu*. Przyjęto, że koszt 1 m² nowego dachu wynosi 70 zł. Tym samym pokrycie budynków mieszkalnych i gospodarczych będzie możliwe przy użyciu około 10 461 220 zł. Koszt zakupu i montażu nowych pokryć dachowych musi zostać w całości sfinansowany przez właścicieli (użytkowników) nieruchomości, na których ten materiał się znajdował.

8. Źródła finansowania realizacji

Program usuwania azbestu na terenie Gminy i Miasta Odolanów stanowi istotny dokument w procesie pozyskiwania środków finansowania działań związanych z oczyszczeniem terenu z wyrobów zawierających azbest. Proces usuwania azbestu jest złożony i wymaga zastosowania określonych procedur, które zakładają znaczne nakłady finansowe. Dlatego bardzo ważne jest pozyskiwanie jak najszerszego wsparcia finansowego w celu usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz sukcesywnej kontroli i oceny zanieczyszczenia środowiska azbestem..

W wyniku analizy dostępnych instrumentów finansowania ochrony środowiska wybrano te, które mogą zostać wykorzystane w celu dofinansowania realizacji *Programu usuwania azbestu na terenie Gminy i Miasta Odolanów*.

Źródłami finansowania inwestycji związanych z gospodarką odpadami w tym azbestem i wyrobami zawierającymi azbest można podzielić na trzy grupy:

Środki z budżetu państwa

Dotychczas wsparcie finansowe z budżetu państwa realizowane były w obrębie czterech zadań:

- Wydatki związane z działalnością Głównego Koordynatora określone w Krajowym Programie Usuwania Azbestu z terytorium Polski – 1 milion zł rocznie.
- Wydatki związane z działalnością informacyjną i popularyzującą inicjatywę bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania oraz informacji o szkodliwości azbestu i sposobów chronienia przed narażeniem na jego emisję (27 mln zł).
- Wydatki na opracowanie terenowych planów ochrony przed szkodliwością azbestu oraz szkolenia pracowników administracji publicznej w zakresie przepisów dotyczących azbestu (4,15 mln zł).
- Wydatki związane z opracowaniem programów zdrowotnych i utworzenie ośrodka oceny ryzyka (4 mln zł).
- Planowane wydatki w latach 2001-2032 mieszczą się w kwocie 49 mln zł.

Środki z funduszu ochrony środowiska

Fundusze ochrony środowiska funkcjonują na poziomie:

- narodowym → Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- wojewódzkim → Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Zasady ich funkcjonowania reguluje Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013 poz. 1232).

Głównym celem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce, w tym zabezpieczenia środowiska przed odpadami. Główne kierunki jego działalności skupiają się wokół analizowanych co pół roku celów szczegółowych zgodnych z programami priorytetowymi.

Rolą Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i nakładanych administracyjnie kar pieniężnych.

W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW listy zadań priorytetowych, które mogą być dofinansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji. Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach zadań priorytetowych zakłada usuwanie oraz

unieszkodliwienie azbestu. Pomoc finansowa Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej może przyjmować jedną z form: preferencyjnej pożyczki, w tym pożyczki pomostowej, dotacji, częściowego umorzenia przyznanej pożyczki, dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych, kredytu w bankowych liniach kredytowych.

Środki z Unii Europejskiej

Inicjatywy samorządów oraz instytucji publicznych w zakresie gospodarki odpadami, w tym odpadami zawierającymi azbest mogą być realizowane przy udziale następujących środków:

- pochodzących z Funduszu Spójności – Beneficjentami pomocy mogą być jednostki samorządu terytorialnego, tworzone przez związki gmin lub inne podmioty publiczne,
- pochodzących z Funduszy Strukturalnych.

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie gospodarki odpadami:

- fundusze własne inwestorów,
- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne,
- kredyty konsorcjalne,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundację i programy pomocowe (np. z ekokonwencji poprzez EKOFUNDUSZ, konwersji długu wobec Finlandii),
- kredyty międzynarodowych instytucji finansowych (Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju – EBOiR, Bank Światowy),
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne,
- leasing.

9. Edukacja mieszkańców odnośnie szkodliwości i możliwości unieszkodliwienia azbestu

Realizacja *Programu* usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Odolanów wymaga podniesienia wiedzy i świadomości mieszkańców odnośnie szkodliwości oraz niebezpiecznych skutków zdrowotnych jakie mogą wystąpić w organizmie po ekspozycji na włókna azbestowe. *Program* nie będzie mógł być wypełniony bez czynnego udziału i chęci współpracy mieszkańców.

Dla mieszkańców Gminy i Miasta Odolanów należy organizować spotkania informacyjno-edukacyjne. Poza przekazaniem informacji o negatywnych skutkach zdrowotnych, identyfikacji oraz sposobów bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest mieszkańcy powinni zostać zaznajomieni również z harmonogramem usuwania wyrobów zawierających azbest ze swoich posesji oraz o możliwości finansowej i organizacyjnej pomocy gminy w tym przedsięwzięciu.

Spotkania takie należy organizować całorocznie. Dzięki dużej częstotliwości spotkań z mieszkańcami władze gminy będą mogły zapoznać się z osobami chcącymi przystąpić do unieszkodliwienia produktów azbestowych. Władze będą mogły także poznać czynniki uniemożliwiające niektórym mieszkańcom przystąpienie do projektu.

10. Podsumowanie

Celem *Programu* usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Odolanów jest zaplanowanie usunięcia oraz unieszkodliwienie poprzez składowanie wyrobów zawierających azbest.

Podczas inwentaryzacji spisano oraz oceniono wyroby znajdujące się na terenie Gminy i Miasta Odolanów. W wyniku przeprowadzonych prac stwierdzono występowanie materiałów w postaci płyt azbestowo-cementowych falistych w ilości 1 643 910 kg. Harmonogram realizacji zadań zawartych w niniejszym *Programie* przewiduje unieszkodliwienie wszystkich wyrobów azbestowych do 2032 roku.

Zadania wynikające z *Programu* muszą zakończyć się do 31.12.2032 r.

Podczas prac należy pamiętać, że wyroby zawierające azbest nie szkodzą samą swoją obecnością. Szkodliwość włókien azbestu zawartych w nich następuje podczas nieuważnego postępowania i prac z tymi materiałami. Dlatego należy organizować szkolenia i przestrzegać mieszkańców przed wykonywaniem szkodliwych, często niezamierzonych prac w stosunku do wyrobów azbestowych. Należy pamiętać i przestrzegać zasady, iż wszelkie prace związane z wyrobami zawierającymi azbest mogą wykonywać jedynie te firmy, które posiadają odpowiednie uprawnienia, decyzje i zgody.

Niezmiernie ważne jest sumienne prowadzenie okresowych kontroli oceny stanu i możliwości dalszego użytkowania przez właścicieli i zarządców obiektów budowlanych, gdy stan wyrobu ulegnie pogorszeniu. Bieżąca aktualizacja bazy danych bazująca na informacjach uzyskiwanych od mieszkańców pozwoli na aktualizację *Programu* i sprawne monitorowanie oraz koordynowanie zadań.

Pozyskiwanie funduszy na dofinansowywanie procesu usunięcia wyrobów azbestowych poza pomocą finansową dla właścicieli obiektów zawierających azbest pełni również funkcję zachęcającą i przyspiesza realizację celów *Programu*. Należy się spodziewać, że z roku na rok będzie coraz więcej wniosków.

11. Materiały źródłowe

- 1) Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Warszawa, 2010 r.,
- 2) Poradnik Finansowania Usuwania Azbestu Ze Środków Krajowych i Unijnych w latach 2009-2032, pod redakcją Ewy Wilk, 1 sierpnia 2009 r. Minister Gospodarki.
- 3) Poradnik – Stosowania przepisów i procedur dotyczących pozyskiwania z krajowych i zagranicznych funduszy pomocowych dodatkowych środków finansowych na usuwanie materiałów zawierających azbest, Ministerstwo Gospodarki, Departament Przemysłu, Warszawa 2006 r.
- 4) „Bezpieczne postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, red. Jerzy Dyczka, Materiały Szkoła „Azbest – bezpieczne postępowanie”, 20-21 września 2007, AGH Kraków.
- 5) Materiały szkoleniowe „Bezpiecznie usunę azbest” Zdzisław Brzeski, Lublin 2011.
- 6) Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl
- 7) Program Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Odolanów na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027
- 8) BIP Odolanów, bip.odolanow.pl/210,solectwa
- 9) Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl; geoserwis.gdos.gov.pl/mapy
- 10) Materiały szkoleniowe „Bezpiecznie usunę azbest” Zdzisław Brzeski, Lublin 2011.
- 11) Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. z 2020 r. poz. 1 z późn. zm.
- 12) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2022 poz. 2556).
- 13) Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2013 poz. 21).
- 14) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2023 poz. 682).
- 15) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. 2023 poz. 1465).
- 16) Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. 2022 poz. 1816).
- 17) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. 2023 poz. 633).
- 18) Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych
- 19) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. 2013 poz. 24).

- 20) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. 2005 nr 216 poz. 1824)
- 21) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2013 poz. 25).
- 22) Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2020 poz. 10).
- 23) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 stycznia 2015 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane na składowisku odpadów w sposób nieselektywny (Dz. U. 2015 poz. 110).
- 24) Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2018 poz. 1286)
- 25) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2010 nr 16 poz. 87).
- 26) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. 2022 poz. 1902)
- 27) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. 2003 nr 120 poz. 1126).
- 28) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2010 nr 162 poz. 1089).
- 29) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649).
- 30) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 nr 8 poz. 31).
- 31) Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 października 2022 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2023 (M.P. 2022 poz. 1009)

12. Załączniki

Załącznik nr 1	Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest
Załącznik nr 2	Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone
Załącznik nr 3	Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest
Załącznik nr 4	Opis procedur dotyczących postępowania i obowiązków właścicieli i zarządców podczas użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
Załącznik nr 5	Wzór wniosku o udział w programie likwidacji wyrobów zawierających azbest
Załącznik nr 6	Wzór zgłoszenia przystąpienia do prac, polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest
Załącznik nr 7	Szczegółowe zestawienie wyników inwentaryzacji

Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest

Wyroby zawierające azbest oraz odpady lub miejsca ich występowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem, powinno posiadać wymiary co najmniej 5 cm wysokość (H) i 2,5 cm szerokość,

b) oznakowanie powinno się składać z dwóch części: części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle, części dolnej ($h_2 = 60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym i/lub czarnym kolorze na czerwonym tle i powinien być wyraźnie czytelny,

c) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit-azbest niebieski”

Oznakowanie wzorowane jest na postanowieniu Unii Europejskiej (załącznik II do Dyrektywy 83/478/EWG).

Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone - wzór

1. Miejsce, adres .....
2. Właściciel/zarządca^{*)}:
  - a) osoba prawna – nazwa, adres .....
  - b) osoba fizyczna – imię, nazwisko i adres .....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu ²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów .....
7. Usunięcia wyrobów: .....

  - a) sposób .....
  - b) przez kogo .....
  - c) termin .....

8. Inne istotne informacje⁴⁾ .....

Data ..... Podpis .....

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

4) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym

Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾: .....

Numer działki ewidencyjnej²⁾: .....

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾: .....

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾: .....

Ilość wyrobów⁴⁾: .....

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾: .....

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		

21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

- Stopień pilności I** od 120 punktów
wymagane pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie
- Stopień pilności II** od 95 do 115 punktów
wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku
- Stopień pilności III** do 90 punktów
wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
(miejscowość, data)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

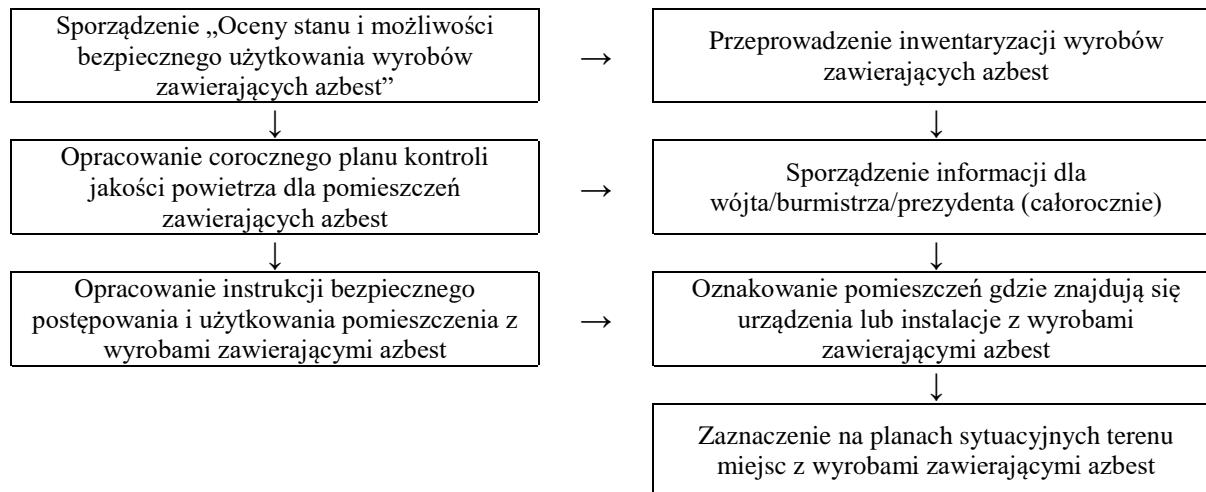
- Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

PROCEDURA 1

Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy więc bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje cały okres, w którym budynek, budowla, instalacja lub urządzenie przemysłowe oraz teren, niezależnie od ich wielkości lub stanu, charakteryzuje się tym, że znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, ma obowiązek sporządzenia – w 2 egzemplarzach „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (Załącznik nr 3). Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” tzn.:

- po 5-ciu latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego – w terminie do 30-u dni od dnia jej sporządzenia.

Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny...”.

Właściciel lub zarządca obowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta – właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest. Wzory informacji według:

- Załącznik nr 3   Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest
- Załącznik nr 4   Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

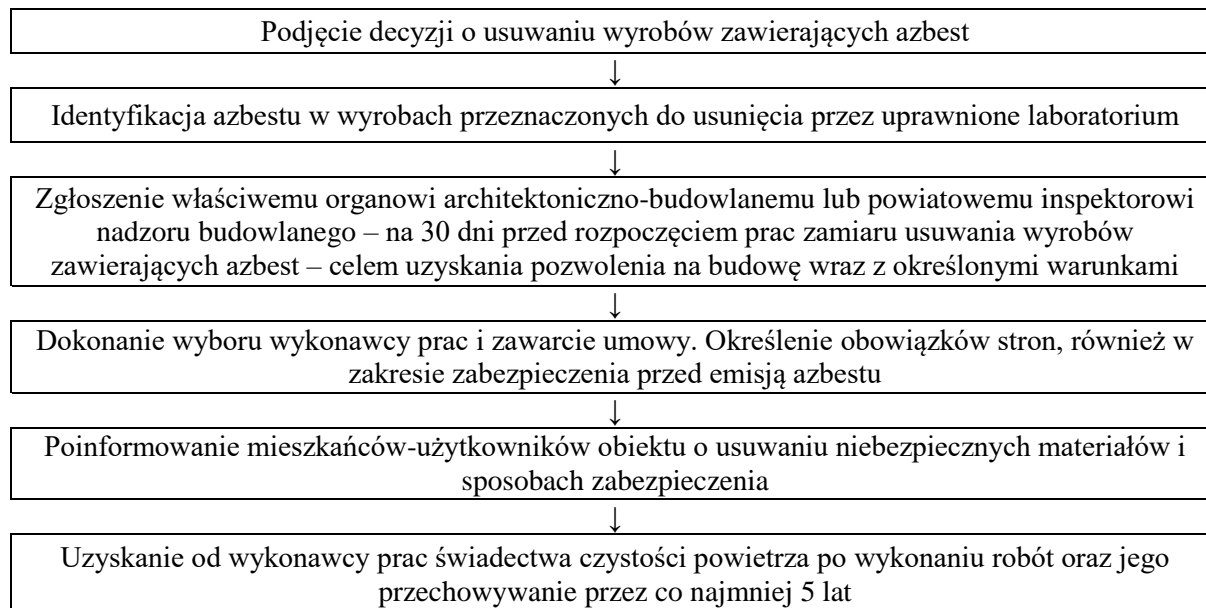
- oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (Załącznik nr 1)
- opracowani i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,
- zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1 000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit, a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

PROCEDURA 2

Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosowanego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbestem powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”,
- sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca może zlecić innym – odpowiednio przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym – przeprowadzenie czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 30, ust. 7 ustawy – Prawo budowlane. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje – na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska – odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac- wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

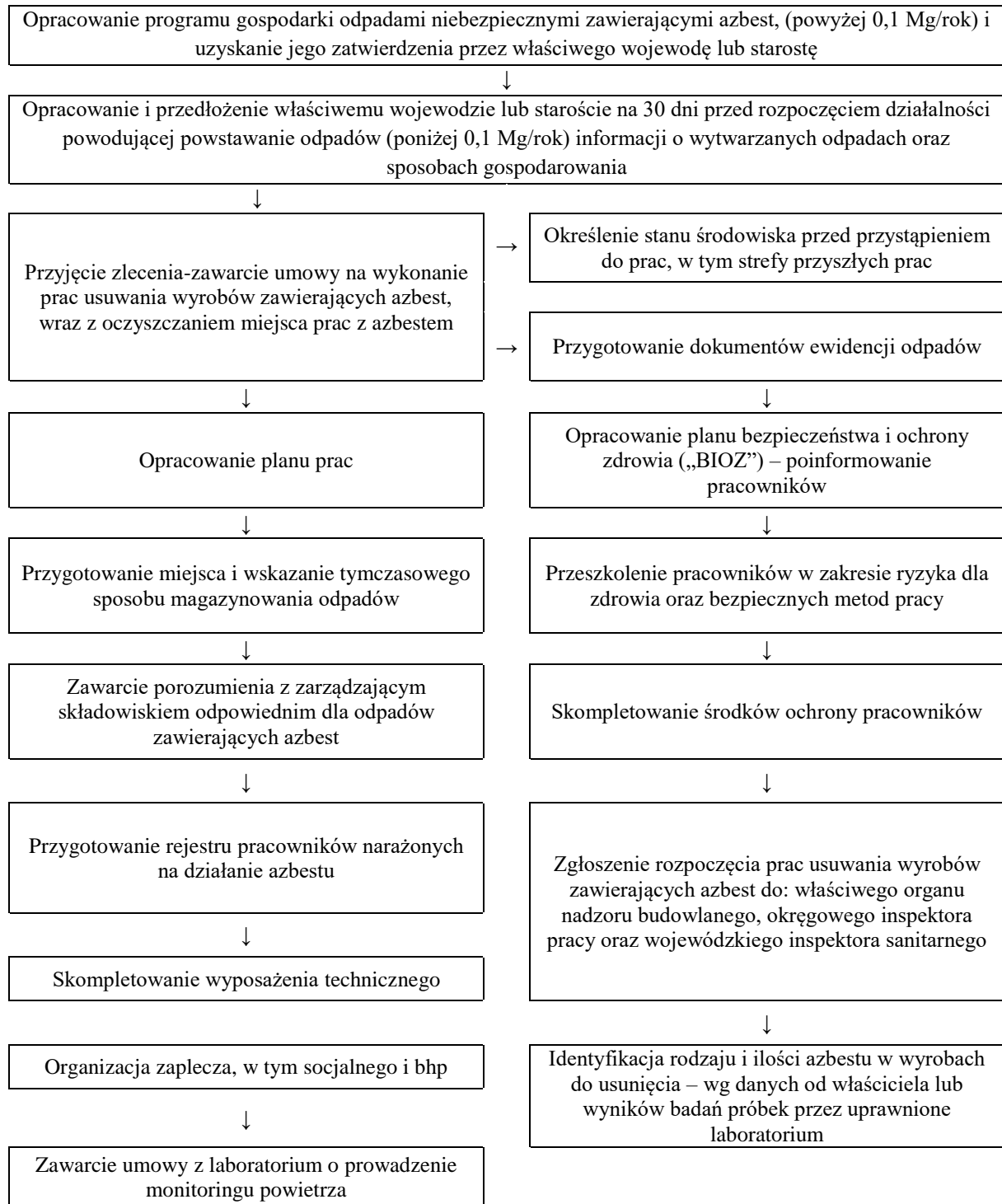
Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

PROCEDURA 3

Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

W rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (art. 1 pkt 1) „wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej”. A więc wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów może być np. właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest oraz uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wojewodę lub starostę.

Wojewoda zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanie decyzji zatwierdzającej program, powinien zawierać:

1. Wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów.
2. Określenie ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku.
3. Informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko.
4. Szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.
5. Wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów, opracowuje i składa właściwemu wojewodzie lub staroście informację w trzech egzemplarzach o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania. Informacja powinna zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,

- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.

Celem prawidłowego przygotowania prac oraz zabezpieczenia pracowników konieczną jest identyfikacja rodzaju i ilości azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia. Identyfikacji można dokonać albo na podstawie stosownych informacji i dokumentów od właściciela obiektu lub też na podstawie pobrania próbek wyrobów i wynikach badań dokonanych przez uprawnione laboratorium.

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zatwierdzenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka wymaga zezwolenia.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, jak wyżej, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać m.in.:

- określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac,
- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- aktualną „Ocenę stanu...”,
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy,
- określenie sposobów wyeliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, obejmujący m.in.

- informację dotyczącą przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określającą skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsca i czas wystąpienia, w tym ocenę ryzyka dla zdrowia,
- informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych w tym:
  - określenia zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia,
  - konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zabezpieczającej przed skutkami zagrożeń,
  - zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby,

- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca ma obowiązek zapoznania pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie dotyczącego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac ma obowiązek przeszkolenia wszystkich osób pozostających w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace - w zakresie ryzyka dla zdrowia oraz bezpiecznych metod pracy z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami a także bezpieczeństwa i higieny takich prac. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami odpowiedniego rozporządzenia Ministra Pracy, przez upoważnioną do takiej działalności instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Skompletowanie środków ochrony pracowników tj. odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Wykonawca zobowiązany jest do zgłoszenia rozpoczęcia prac usuwania wyrobów zawierających azbest do właściwego organu nadzoru budowlanego, okręgowego inspektora pracy oraz wojewódzkiego inspektora sanitarnego.

Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest zobowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu. Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy - po ich demontażu a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”

Dla prawidłowości obrotu odpadami niebezpiecznymi wytwórca odpadów przygotowuje właściwe dokumenty, którymi są:

- karta ewidencji odpadu (www.bdo.mos.gov.pl)
- karta przekazania odpadu (www.bdo.mos.gov.pl)

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (składowanie oddzielne lub odpowiednio przygotowana kwatera na innym składowisku). Ważne znaczenie dla prawidłowego przygotowania robót na skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku - w zależności od określenia stanu środowiska, dokonanego przed przystąpieniem do wykonywania prac.

Jeżeli usuwane wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1 000 kg/m³, lub inne mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych - niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza. Duże znaczenie ma również przygotowanie i organizacja zaplecza budowy, w tym części socjalnej, obejmującej:

- urządzenia sanitarno-higieniczne, z możliwością umycia się i natrysku po pracy w kontakcie z azbestem,
- pomieszczenia na szatnie czyste i brudne,

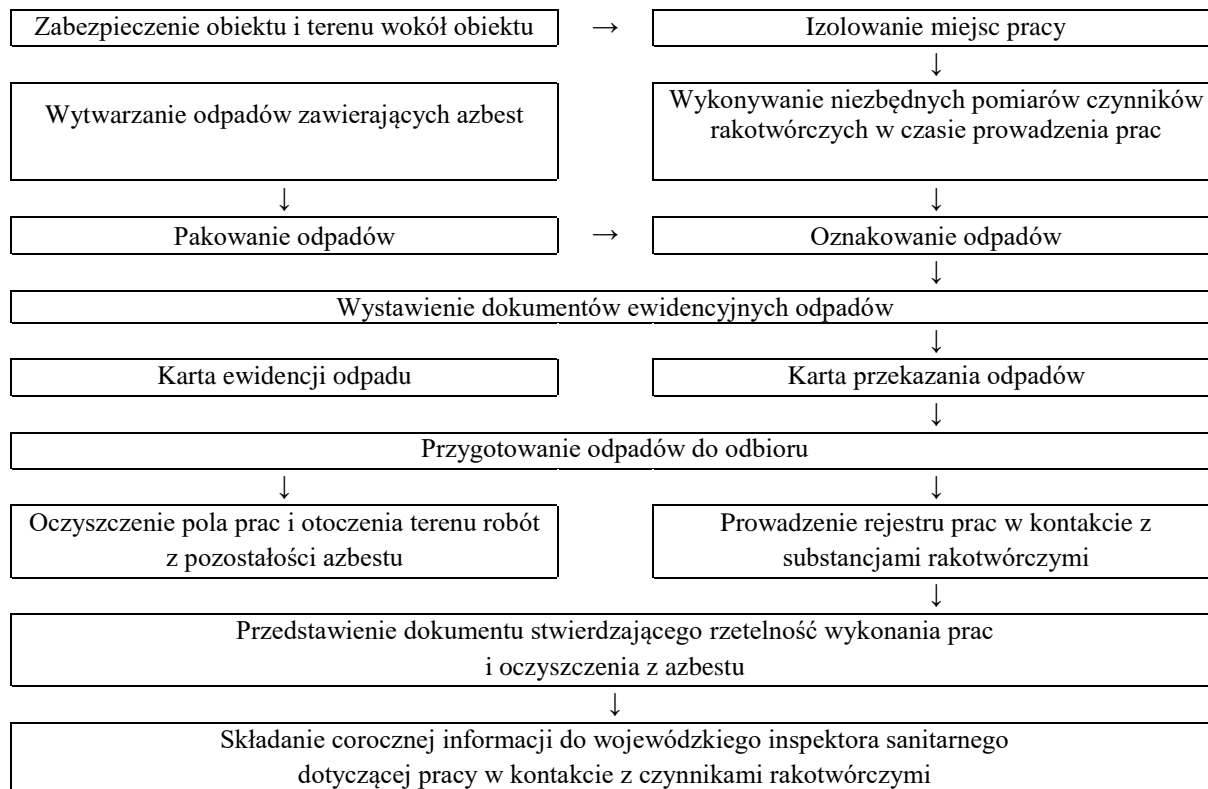
- pomieszczenia dla spożywania posiłków oraz regeneracji.

W planie prac - w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest - a także występującego stopnia narażenia na azbest - mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

PROCEDURA 4

Dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu/terenu/instalacji azbestu

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – będących, w zrozumieniu ustawy o odpadach – wytwórcami odpadów niebezpiecznych.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem budynku, budowli, instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

Opis szczegółowy

Na początku należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczną odległość od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem krokidolitem”.

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania techniczne:

1. nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
2. demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
3. odpajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
4. prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
5. po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
6. codziennie, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro),
7. niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo-cementowymi, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000 kg/m³ (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych, to powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania. Są to m.in.:

- komory dekontaminacyjne (śluzы) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między miejscem stanowiącym strefę prac, a miejscem na zewnątrz obiektu,
- zaostrome rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej,
- inne metody, określone na etapie pracy przygotowawczych.

W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej większej niż 1 000 kg/m³, a więc płyty i rury azbestowo-cementowe lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folie.

Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³ powinny być zestalone przy użyciu cementu lub żywic syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nieulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych. Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, wypełnia się:

- kartę ewidencji odpadu
- kartę przekazanie odpadów

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest -wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno-wentylacyjnych z wysoko -skutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro. Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac, oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych:

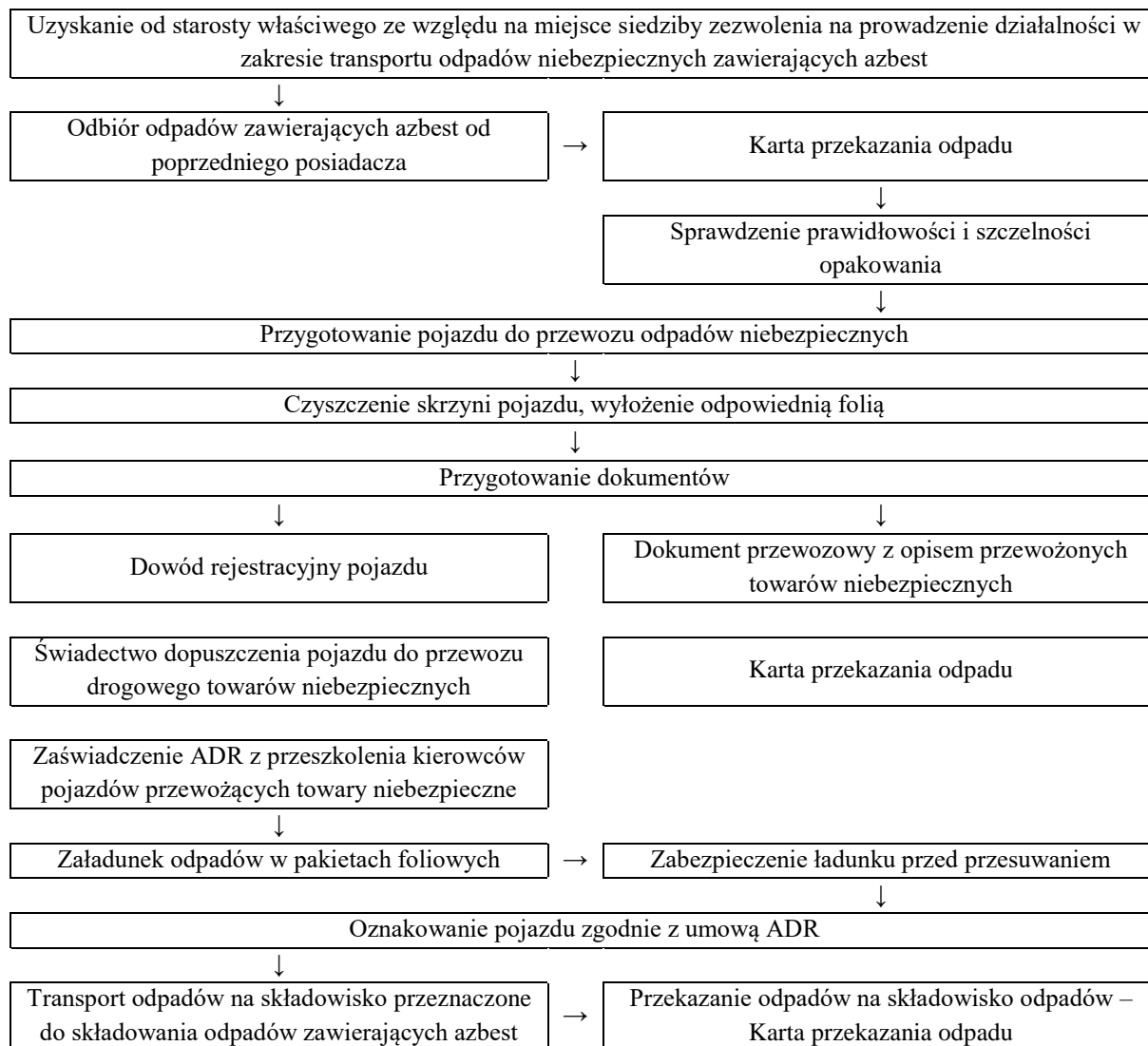
- wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję,
- wykonawca będący pracodawcą ma obowiązek składania corocznie do wojewódzkiego inspektora sanitarnego informacji w zakresie określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dn. 01.12.2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280 poz. 2771)

Przepisy prawa europejskiego (Dyrektywa 2003/18/WE oraz 2006/0222/COT) wyraźnie określają prace konserwacyjne i zabezpieczające przy wyrobach zawierających azbest, jako prace mogące powodować narażenie na azbest. Wykonywanie więc takich prac powinno być również objęte przepisami niniejszej procedury. Zaleca się umieszczanie odpowiednich wymagań szczegółowych w instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest -wymienionej w Procedurze 1.

PROCEDURA 5

Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania dotyczących przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania począwszy od uzyskania zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, poprzez pozostałe czynności i obowiązki transportującego takie odpady – aż do ich przekazania na składowisko odpadów, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

Posiadacz odpadów, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie

działalności w zakresie transportu odpadów wydaje starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów – po zasięgnięciu opinii właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Wniosek o zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów powinien zawierać:

1. wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do zbierania lub transportu, w tym przypadku gdy określenie rodzaju jest niewystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować dla środowiska, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
2. oznaczenie obszaru prowadzenia działalności,
3. wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów,
4. wskazanie sposobu i środków transportu odpadów,
5. przedstawienie możliwości technicznych i organizacyjnych pozwalających należycie wykonywać działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów,
6. przewidywany okres wykonywania działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów.

Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest wydawane w drodze decyzji przez właściwy organ na czas oznaczony nie dłuższy niż 10 lat.

Transportem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest może zajmować się wytwórca odpadów lub inny, uprawniony do tego podmiot prawny. W każdym przypadku konieczne jest uzyskanie od właściwego starosty zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Przekazanie partii odpadów zawierających azbest przez wytwórcę odpadów innemu posiadaczowi odpadów niebezpiecznych, np. w celu ich dalszego transportu odbywa się z zastosowaniem karty przekazania odpadu – sporządzonej przez wytwórcę odpadów.

Do obowiązków posiadacza odpadów niebezpiecznych prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy:

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu dokształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odbłaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie listerą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest, zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy transporcie.

Posiadacz odpadów, dokonując ich transportu, obowiązany jest do posiadania dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych, który według ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełną nazwę,
- klasę, do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- całkowitą ilość przewożonych odpadów,
- nazwy i adresy nadawcy oraz odbiorcy przewożonych odpadów (składowiska).

Do przewożenia odpadów zawierających azbest mogą być używane samochody ciężarowe z nadwoziem skrzyniowym, bez przyczepy lub z jedną przyczepą. Pojazdy przewożące odpady niebezpieczne powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu towarów niebezpiecznych. Świadectwo to wystawiane jest przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie badania technicznego pojazdu dokonanego przez okręgową stację kontroli pojazdów oraz sprawdzenia dokonanego przez Transportowy Dozór Techniczny. Kierowca wyznaczony do przewozu odpadów zawierających azbest, obowiązany jest posiadać – poza prawem jazdy – zaświadczenie ADR ukończenia kursu dokształcającego kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne, wydane przez podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie takiej działalności.

Każdy pojazd przewożący odpady zawierające azbest powinien być oznakowany dwiema odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi bez numerów rozpoznawczych. Tablice te powinny być prostokątne, o wymiarach 30x40 cm, barwy pomarańczowej odblaskowej, dookoła otoczone czarnym nie odblaskowym paskiem o szerokości nieprzekraczającej 15 mm. Po wyładowaniu odpadów tablice te nie mogą być widoczne na pojeździe stojącym lub poruszającym się po drodze.

Przed każdym załadunkiem odpadów, skrzynia ładunkowa pojazdu powinna być dokładnie oczyszczona, w szczególności z ostrych i twardych przedmiotów (np. gwoździ, śrub) niestanowiących integralnej części nadwozia pojazdu. Wskazane jest wyłożenie podłogi skrzyni ładunkowej folią, w celu zabezpieczenia przed uszkodzeniem opakowań. Załadunek i rozładunek odpadów (palet, pojemników typu big-bag) powinny odbywać się przy wykorzystaniu dźwigu lub podnośnika.

Transportujący odpady powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku, gdy opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Sztuki przesyłki z odpadami zawierającymi azbest powinny być ułożone i umocowane na pojeździe tak, aby w czasie ich przewozu nie przesunęły się oraz nie były narażone na tarcie, wstrząsy, przewracanie się i wypadnięcie z pojazdu. W trakcie przewozu ładunek powinien być dokładnie zabezpieczony folią lub plandeką przed uszkodzeniem.

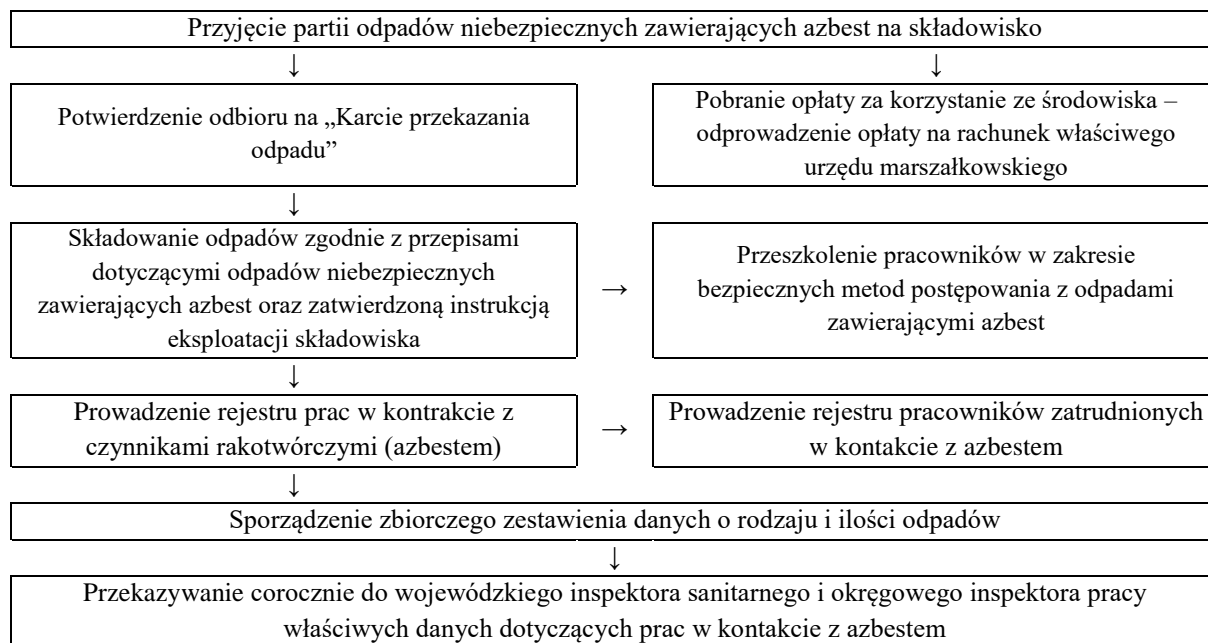
Po każdym wyładunku odpadów z pojazdu, należy dokładnie sprawdzić, czy na powierzchni skrzyni ładunkowej nie znajdują się pozostałości po przewożonych odpadach. W razie stwierdzenia takiej pozostałości należy niezwłocznie ją usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

PROCEDURA 6

Składowanie odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu i zasad postępowania dotyczących składowania na składowiskach odpadów lub w wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk odpadów, przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje począwszy od przyjęcia partii odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na składowisko, poprzez dalsze czynności, aż do sporządzenia rocznego zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości przyjętych odpadów.

Opis procedury

Do obowiązków zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest należy:

- przeszkolenie pracowników w zakresie bezpiecznych metod postępowania z odpadami zawierającymi azbest,
- potwierdzenie w karcie przekazania odpadów przyjęcia partii odpadów na składowisko,
- sporządzenie zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości odpadów przyjętych na składowisko,
- składowanie odpadów zgodnie z przepisami dotyczącymi odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz zatwierdzoną instrukcją eksploatacji składowiska,
- zapewnić deponowanie odpadów w sposób niepowodujący uszkodzenia opakowań odpadów,
- wykorzystywać racjonalnie pojemność eksploatacyjną składowiska.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczone w katalogu odpadów kodami 17 06 01* i 17 06 05* mogą być unieszkodliwiane przez składowanie na składowiskach lub wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów.

Składowiska lub kwatery buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się.

Zarządzający składowiskiem powinien uzyskać pozwolenie na użytkowanie składowiska po zatwierdzeniu instrukcji eksploatacji oraz po przeprowadzeniu kontroli przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Instrukcję eksploatację składowiska odpadów niebezpiecznych zatwierdza, w drodze decyzji wojewoda.

Kierownik składowiska powinien posiadać świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami i m.in. obowiązany jest do prowadzenia ewidencji ilości odpadów przyjmowanych na składowisko.

Zarządzający składowiskiem pobiera od posiadacza odpadów zawierających azbest, opłatę za korzystanie ze środowiska, którą odprowadza na rachunek urzędu marszałkowskiego, właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

Zarządzający składowiskiem posiadającym wydzielone kwatery powinien zapewnić selektywne składowanie odpadów zawierających azbest, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska. Odpady powinny być deponowane na składowiskach zlokalizowanych na terenach oddalonych od budynków mieszkalnych i izolowanych pasem zieleni. Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszczelnienia opakowań odpadów. Opakowania z odpadami należy zdejmować z pojazdu przy użyciu urządzeń dźwigowych i ostrożnie układać w kwaterze składowiska. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5 cm.

Opakowania z odpadami powinny być układane zgodnie z technologią składowania zatwierdzoną w instrukcji eksploatacji składowiska, uwzględniającą racjonalnie wykorzystanie pojemności obiektu.

Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów.

Po zakończeniu składowania odpadów zawierających azbest na poziomie 2 m poniżej terenu otoczenia i wypełnieniu gruntem do poziomu terenu, zarządzający składowiskiem powinien złożyć wniosek do właściwego organu w celu uzyskania zgody na zamknięcie składowisk lub jego wydzielonej części.

Zgodę na zamknięcie składowiska odpadów niebezpiecznych wydaje w drodze decyzji wojewoda po przeprowadzeniu kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska

....., dn. ....

**Wniosek
o udział w programie likwidacji wyrobów zawierających azbest**

1. Dane Wnioskodawcy:

Imię i nazwisko/nazwa: .....

Ulica: .....

Kod pocztowy: .....-....., Miejscowość: .....

Nr telefonu: .....

PESEL: ..... NIP: .....

2. Szczegółowy opis przedsięwzięcia (dokładne określenie rodzaju i adresu nieruchomości z podaniem numeru działki, zakres prac objętych wnioskiem):

.....
.....
.....
.....
.....

3. Rodzaj i ilości wyrobów zawierających azbest przeznaczonych do likwidacji:

- demontaż wraz z unieszkodliwieniem ..... [m²]
- unieszkodliwienie ..... [kg]

4. Uwagi i informacje dodatkowe:

.....
.....
.....
.....

5. Uwagi osoby przyjmującej wniosek

.....
.....
.....
.....

.....
(data i podpis wnioskodawcy)

Uwaga!

W przypadku rezygnacji z realizacji zadania, prosimy o dostarczenie pisma w tej sprawie do urzędu gminy.

* Niepotrzebne skreślić

** Szacunkowa waga płyty cementowo-azbestowej o wymiarze 1 m² wynosi 11 kg

*** Dotyczy wyrobów azbestowych składowanych na nieruchomości, które nie podlegały demontażowi

Uwaga !

W przypadku demontażu i unieszkodliwiania eternitu z budynków mieszkalnych i gospodarczych do Starostwa Powiatowego w należy złożyć następujące wnioski, przynajmniej na 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia robót budowlanych: zgłoszenie wykonania robót polegających na zmianie pokrycia dachowego, oświadczenie o posiadaniu prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane, opis zgłaszanych robót budowlanych oraz mapka z naniesionym budynkiem

.....
(imię i nazwisko lub nazwa, adres wykonawcy)

.....
(miejsowość i data)

ZGŁOSZENIE
przystąpienia do prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu
wyrobów zawierających azbest

Zgodnie z §6 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649) zgłaszam przystąpienia do prac, polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest.

Jednocześnie wskazuję:

1. rodzaj lub nazwę wyrobów zawierających azbest według grup wyrobów określonych w odrębnych przepisach:

.....
.....

2. termin:

- rozpoczęcia prac: .....
- planowanego zakończenia prac: .....

3. adres obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej:

.....
.....

4. liczbę pracowników, którzy przebywać będą w kontakcie z azbestem:

.....

Ponadto zobowiązuję się do przedłożenia nowego zgłoszenia w przypadku zmiany warunków prowadzenia robót.

Do zgłoszenia dołączam:

kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest.

.....
(podpis wykonawcy robót)

Załącznik nr 7

Szczegółowe zestawienie wyników inwentaryzacji

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
1	Baby		1	360/2, 360/4	2	3	5580
2	Baby		2	359	2	3	6825
3	Baby		3	357/1	2	1	3525
4	Baby		3a	355/1	2	3	840
5	Baby		5	333/1	2	3	3740
6	Baby		6	296/5	2	3	4710
7	Baby		7	298/1	2	3	7800
8	Baby		9	250	2	2	1530
9	Baby		11	253	2	3	11490
10	Baby		13	246/6	2	1	1700
11	Baby		18	368	2	3	16170
12	Baby		19	369	2	3	21465
13	Baby		23	391/1, 388/1	2	3	8520
14	Biadaszki		4	907	2	3	315
15	Biadaszki			685, 686	2	3	855
16	Biadaszki			937	2	3	570
17	Boników	Długa	37	548	2	3	5640
18	Boników	Długa	40	598	2	3	4110
19	Boników	Długa	45	540/1	2	3	3480
20	Boników	Długa	46	602/2	2	3	5895
21	Boników	Długa	48	603	2	3	2720
22	Boników	Długa	53	665/2	2	3	2445
23	Boników	Długa	53a	665/1	2	3	2445
24	Boników	Długa	54	607/1	2	3	1360
25	Boników	Długa	57	683	2	3	3400
26	Boników	Leśna	11	710/3	2	3	2040
27	Boników	Odolanowska	1	353	2	3	1590
28	Boników	Odolanowska	39	530/1	2	3	2040
29	Boników	Ogrodowa	1	667/1	2	3	4035
30	Boników	Osiedle Bałamaćek	5	284	2	3	2040
31	Boników	Osiedle Bałamaćek	15	227/1	2	3	4080
32	Boników	Osiedle Bałamaćek	17	221/1	2	3	510
33	Boników	Spacerowa	31	456	2	3	405
34	Boników	Szkolna	26	574	2	3	1260
35	Garki	Akacyjowa	11	551/14	2	3	11505
36	Garki	Główna	6	510	2	3	2700
37	Garki	Główna	14	1251	2	3	1305
38	Garki	Główna	16	506/1	2	3	8790

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
39	Garki	Główna	28	498	2	1	3300
40	Garki	Główna	29	439	2	3	2250
41	Garki	Główna	33	443	2	3	3195
42	Garki	Główna	34	436	2	3	3420
43	Garki	Główna	39	446/2	2	3	850
44	Garki	Jesionowa	1	419	2	3	680
45	Garki	Jesionowa	26	259	2	3	8520
46	Garki	Jesionowa	28	258	2	3	4260
47	Garki	Kościelna	5	341	2	3	9675
48	Garki	Kręta	12	554/1	2	3	1005
49	Garki	Kręta	14	552	2	3	6480
50	Garki	Kręta	28	457	2	3	1290
51	Garki	Kręta	40	448/1	2	3	3585
52	Garki	Łąkowa	2	340	2	3	3210
53	Garki	Naftowa	4	478/1	2	3	1080
54	Garki	Naftowa	7	529/1	2	3	4560
55	Garki	Naftowa	9	551/3	2	3	585
56	Garki	Naftowa	14	1273/1	2	3	1020
57	Garki	Naftowa	18	468/1	2	3	3495
58	Garki	Naftowa	25	560/4	2	3	1020
59	Garki	Naftowa	34	649/1	2	3	675
60	Garki	Naftowa	39	666	2	3	2205
61	Garki	Olchowa	2	497	2	3	5070
62	Garki	Słoneczna	1	585	2	3	4320
63	Garki	Słoneczna	4	587	2	3	1185
64	Garki	Zielona	22	398	2	3	5280
65	Gliśnica	Leśna	1	13/7	2	3	3400
66	Gliśnica	Nowa	5	234	2	3	1860
67	Gliśnica	Nowa	6	191	2	3	1500
68	Gliśnica	Nowa	8	189/2	2	3	1230
69	Gliśnica	Nowa	13	225	2	3	1545
70	Gliśnica	Odolanowska	3	495/2	2	3	2040
71	Gliśnica	Odolanowska	5	494/1	2	2	4680
72	Gliśnica	Odolanowska	18	529	2	3	5175
73	Gliśnica	Odolanowska	19	241	2	3	170
74	Gliśnica	Odolanowska	20	525/1	2	3	3060
75	Gliśnica	Odolanowska	23	220	2	3	1545
76	Gliśnica	Odolanowska		551, 187		3	120
77	Gliśnica	Ostrowska	4	185	2	3	1215
78	Gliśnica	Ostrowska	5	200	2	3	510
79	Gliśnica	Ostrowska	10	179, 180	2	3	1425
80	Gliśnica	Ostrowska	11	189/1	2	3	2880
81	Gliśnica	Ostrowska	16	547	2	3	5475

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
82	Gliśnica	Polna	2	548	2	3	5175
83	Gorzyce Małe		5	53	2	3	2505
84	Gorzyce Małe		11	46	2	3	570
85	Gorzyce Małe		14	42	2	3	1700
86	Gorzyce Małe		21	122/1, 124/4	2	3	2550
87	Gorzyce Małe		27	107/5	2	3	3870
88	Gorzyce Małe		37	176	2	3	1700
89	Gorzyce Małe		44	159	2	3	1700
90	Gorzyce Małe		56	31	2	3	15330
91	Gorzyce Małe		57	30	2	3	2040
92	Gorzyce Małe		62	25	2	3	2176
93	Gorzyce Małe		68a	13	2	3	1190
94	Gorzyce Małe		72a	7	2	3	2550
95	Grochowiska		1	218/5	2	2	10215
96	Grochowiska		3	214/7	2	3	7140
97	Grochowiska		8	486/1	2	3	2190
98	Huta		1	1055	2	3	4935
99	Huta		5	539/1	2	3	540
100	Huta		6	1131/2	2	3	1710
101	Huta		12	246/1	2	3	5100
102	Huta		13	247	2	3	2655
103	Huta		16	464/1	2	3	510
104	Huta		18	459	2	3	1950
105	Huta		21	343	2	3	2775
106	Huta		32	341	2	3	480
107	Huta		33	331	2	3	5550
108	Huta		34	290/2	2	3	1530
109	Huta		41	320	2	3	675
110	Huta		42	317/1	2	3	408
111	Huta		51	307	2	3	2720
112	Huta		57	296/1	2	3	780
113	Huta		63	270/2, 272/1	2	3	5265
114	Huta		65	270/1	2	3	2160
115	Huta		70	643	2	3	1410
116	Huta		71	219, 220	2	3	3855
117	Huta		72	226	2	2	2130
118	Huta		73	217/2	2	1	1305
119	Huta		78	229	2	3	1395
120	Huta		96	177	2	3	240
121	Huta		97	202/2	2	3	5235
122	Huta		106	133	2	3	3615

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
123	Kaczory	Spacerowa	19	1055/1	2	3	1050
124	Kaczory	Spacerowa	20	1096	2	3	11055
125	Kaczory	Spacerowa	23	1054/13	2	3	1632
126	Kaczory	Spacerowa		1056		3	300
127	Kuroch		5	85	2	3	3975
128	Kuroch		8	989/12	2	3	2805
129	Kuroch		9	1099	2	3	5805
130	Kuroch		10	80	2	3	5595
131	Kuroch		11	81	2	3	2595
132	Kuroch		12	99	2	3	15375
133	Nabyszyce		1	728, 726/2	2	3	1428
134	Nabyszyce		3	721, 720/1	2	3	12480
135	Nabyszyce		6	715/1	2	3	1470
136	Nabyszyce		20	569/2	2	3	16320
137	Nabyszyce		36a	856/1	2	3	8055
138	Nabyszyce		38	531	2	3	2295
139	Nabyszyce		44	519	2	3	450
140	Nabyszyce		50	1100	2	3	1785
141	Nabyszyce		56	169, 154/1	2	3	14086
142	Nabyszyce		57	155/1	2	3	4290
143	Nabyszyce		66	164	2	3	450
144	Nabyszyce		68	168/1	2	3	1560
145	Nabyszyce			197/1	2	3	3375
146	Nabyszyce		73	212	2	3	1170
147	Nabyszyce		74	213	2	1	5625
148	Nabyszyce			882	2	3	2445
149	Nabyszyce		78	872	2	3	4950
150	Nabyszyce		85	880, 881	2	3	525
151	Nabyszyce		90	900	2	3	4260
152	Nabyszyce		94	904	2	3	4965
153	Nabyszyce		95	905	2	3	14280
154	Nabyszyce		98	909	2	1	7320
155	Nabyszyce		114	845/1	2	3	4290
156	Nabyszyce		39	528, 529	2	3	1050
157	Nadstawki		2	457	2	3	2925
158	Nadstawki		3	459	2	3	13605
159	Nadstawki		4	293	2	3	1650
160	Nadstawki		9	279	2	3	1365
161	Nadstawki		13	311, 313	2	3	5219
162	Nadstawki		18	472	2	3	7125

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
163	Nadstawki		20	290	2	3	1836
164	Nadstawki		24	331	2	3	3090
165	Nadstawki		25	335/2	2	3	3555
166	Nadstawki		26	443	2	3	4905
167	Nadstawki		28	414	2	3	1088
168	Odolanów	1-go Maja	1	1279	2	1	600
169	Odolanów	Bema	8	1578	2	3	3705
170	Odolanów	Bema	25	1566	2	3	660
171	Odolanów	Boczna	2	1732	2	3	2955
172	Odolanów	Ceglana	2	408	2	3	4185
173	Odolanów	Gimnazjalna	3	604	2	3	870
174	Odolanów	Kaliska	13	1374	2	3	735
175	Odolanów	Kaliska	14	1363	2	3	2715
176	Odolanów	Kaliska	18	1359	2	3	1485
177	Odolanów	Kilińskiego	11	2034	2	3	750
178	Odolanów	Kopernika	3a	1135/5	2	3	10095
179	Odolanów	Krotoszyńska	19	928	2	3	210
180	Odolanów	Krotoszyńska	21	922/2	2	3	180
181	Odolanów	Krotoszyńska	21a	833,832, 831	2	2	600
182	Odolanów	Krotoszyńska	23a	822	2	3	2895
183	Odolanów	Krotoszyńska	34	551	2	3	240
184	Odolanów	Krotoszyńska	35	696	2	3	2445
185	Odolanów	Krotoszyńska	39	694	2	3	2415
186	Odolanów	Krotoszyńska	41	693	2	3	3540
187	Odolanów	Krotoszyńska	42	546	2	3	12600
188	Odolanów	Krotoszyńska	55a	684	2	3	630
189	Odolanów	Krotoszyńska	59	681	2	3	3120
190	Odolanów	Krotoszyńska	63	679/1	2	3	2130
191	Odolanów	Krotoszyńska	65	677	2	3	1845
192	Odolanów	Krotoszyńska	74	500	2	3	585
193	Odolanów	Krotoszyńska	76	498	2	3	465
194	Odolanów	Krotoszyńska	84	491	2	3	1710
195	Odolanów	Krotoszyńska	85	619	2	3	2745
196	Odolanów	Krotoszyńska	86	490	2	3	1500
197	Odolanów	Krotoszyńska	87	602	2	3	105
198	Odolanów	Krotoszyńska	93	596	2	3	3360
199	Odolanów	Krotoszyńska	94	314, 315	2	3	1200
200	Odolanów	Krotoszyńska	96	310	2	3	1470
201	Odolanów	Krotoszyńska	97	590	2	3	600
202	Odolanów	Krotoszyńska	127	418/2	2	3	1185
203	Odolanów	Krotoszyńska	132a	198	2	3	255
204	Odolanów	Krotoszyńska	138	193	2	3	375

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
205	Odolanów	Krotoszyńska	139	340/3	2	3	630
206	Odolanów	ks. B. Piszczygłowy	4	116/2	2	3	1530
207	Odolanów	Ludomiry Namysł	3	1329	2	3	1290
208	Odolanów	Ludomiry Namysł	11b	1388/4	2	3	300
209	Odolanów	Ludomiry Namysł	19	1391/2	2	3	2565
210	Odolanów	Ludomiry Namysł	21	1392/2	2	3	1455
211	Odolanów	Ludomiry Namysł	23	1396/1	2	3	375
212	Odolanów	Nadbaryczna	29	2136/4	2	3	1904
213	Odolanów	Osiedlowa	11	66	2	3	810
214	Odolanów	Osiedlowa	23	54	2	3	1095
215	Odolanów	Poznańska	8	1757	2	3	12315
216	Odolanów	Poznańska	13	1640	2	3	465
217	Odolanów	Przemysłowa	5	375/2	2	3	510
218	Odolanów	Raszkowska	30a	95/1	2	3	3240
219	Odolanów	Rynek	3	1303/1	2	1	375
220	Odolanów	Rynek	5	1305	2	2	540
221	Odolanów	Strzelecka	8	718	2	3	4215
222	Odolanów	Strzelecka	12	720/1	2	3	1200
223	Odolanów	Strzelecka	15	771/1	2	3	1815
224	Odolanów	Strzelecka		770/2	2	3	1500
225	Odolanów	Strzelecka	16	716	2	3	210
226	Odolanów	Strzelecka	17	769/2	2	3	1500
227	Odolanów	Strzelecka	23	766	2	3	8055
228	Odolanów	Strzelecka	25	765	2	3	1140
229	Odolanów	Tragutta	14	1461	2	3	225
230	Odolanów	Tragutta	45	1447	2	3	465
231	Odolanów	Zamkowa	1	1266/3	2	1	225
232	Odolanów	Zamkowa	8	1270	2	2	1590
233	Papiernia		3	179	2	3	3435
234	Papiernia		4	174	2	3	4155
235	Raczyce	Leśna	6	327	2	3	2040
236	Raczyce	Leśna	11	349/2	2	3	3060
237	Raczyce	Leśna	12	325	2	3	1530
238	Raczyce	Leśna	26	310/1	2	3	2025
239	Raczyce	Leśna	27	260/1	2	3	4080
240	Raczyce	Leśna	42	291/2	2	3	1020
241	Raczyce	Leśna	43	1447/1	2	3	680
242	Raczyce	Leśna	52	300	2	3	4260
243	Raczyce	Leśna	63	226	2	3	2730
244	Raczyce	Leśna	72	1003/1	2	3	3060
245	Raczyce	Leśna	75	1129/2	2	3	3090
246	Raczyce	Leśna	79	214/2	2	3	4470
247	Raczyce	Leśna	84	1010	2	3	1890

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
248	Raczyce	Nowa	7	1046/5	2	3	1360
249	Raczyce	Nowa	9	1046/3	2	3	1360
250	Raczyce	Nowa	17	1047/3	2	3	3960
251	Raczyce	Nowa	20	1098/11	2	3	3075
252	Raczyce	Nowa	43	1051/2	2	3	5100
253	Raczyce	Odolanowska	10	677/1	2	3	2550
254	Raczyce	Odolanowska	26	1098/6	2	3	1700
255	Raczyce	Odolanowska	29	1279/1	2	3	1360
256	Raczyce	Odolanowska	37	1277	2	3	3735
257	Raczyce	Odolanowska	38	1045/3	2	3	10200
258	Raczyce	Odolanowska	45	1272	2	3	1360
259	Raczyce	Odolanowska	48	338/1	2	3	4650
260	Raczyce	Odolanowska	52	342	2	3	2720
261	Raczyce	Odolanowska	53	682/4	2	3	8250
262	Raczyce	Odolanowska	56	382	2	3	4080
263	Raczyce	Odolanowska	60	372	2	3	1995
264	Raczyce	Odolanowska	62	374/6	2	3	3060
265	Raczyce	Odolanowska	66	1141	2	2	2835
266	Raczyce	Odolanowska	70	384	2	3	2700
267	Raczyce	Odolanowska	108	409/2	2	3	4275
268	Raczyce	Odolanowska	116	414	2	3	2265
269	Raczyce	Odolanowska	129	537	2	3	13725
270	Raczyce	Odolanowska	139	529	2	3	720
271	Raczyce	Odolanowska	145	522	2	3	6645
272	Raczyce	Odolanowska	163	516	2	3	6555
273	Raczyce	Odolanowska	185	501	2	3	6870
274	Raczyce	Odolanowska		502	2	3	15000
275	Raczyce	Ogrodowa	5	379/1	2	3	1700
276	Raczyce	Ogrodowa	8	353	2	3	850
277	Raczyce	Polna	12	1000	2	3	3495
278	Raczyce	Polna	13	301/1	2	3	3400
279	Raczyce	Słoneczna	7	366	2	3	2430
280	Raczyce	Słoneczna	8	80	2	3	1605
281	Raczyce	Słoneczna	10	263/1	2	3	1620
282	Raczyce	Słoneczna	12	258	2	3	1935
283	Raczyce	Słoneczna	14	257/1	2	3	3045
284	Raczyce	Słoneczna	28	241/1	2	3	600
285	Raczyce	Wiejska	16	1041	2	3	3060
286	Raczyce	Wiejska	20	1039/3	2	3	3400
287	Raczyce	Wiejska	26	1038/1	2	3	975
288	Raczyce	Wiejska	30c	1035/1	2	3	4290
289	Świeca	Bonikowska	8	464	2	3	2775
290	Świeca	Leśna	21	228/1	2	3	3795

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
291	Świeca	Leśna	22	279/1	2	3	2430
292	Świeca	Leśna	23	229/1	2	3	1755
293	Świeca	Mostowa	7	1117	2	3	3600
294	Świeca	Mostowa	22	1154	2	3	1545
295	Świeca	Mostowa	42	240	2	1	1935
296	Świeca	Mostowa	45	947	2	3	10740
297	Świeca	Mostowa	47	948	2	3	7215
298	Świeca	Mostowa	53	951	2	3	10590
299	Świeca	Mostowa	63	950	2	3	8085
300	Świeca	Piaskowa	9	218/13	2	3	1768
301	Świeca	Pogodna	2	1184, 1186	2	3	495
302	Świeca	Szkolna	12	1094	2	3	1815
303	Świeca	Szkolna	14	1091	2	3	4290
304	Świeca	Szkolna	15	1103/1	2	3	3420
305	Świeca	Szkolna	17	1104	2	3	3090
306	Świeca	Szkolna	18	1089	2	3	3735
307	Świeca	Środkowa	1	1134	2	3	6300
308	Świeca	Środkowa	2	1125	2	3	2505
309	Świeca	Wodna	3	209	2	3	2340
310	Świeca	Złotnicka	2	522/1	2	3	1360
311	Świeca	Złotnicka	3	446/1	2	3	1770
312	Świeca	Złotnicka	7	448/1	2	3	2925
313	Świeca	Złotnicka	17	453/1	2	3	1360
314	Świeca		7	138/2	2	1	1125
315	Świeca		9	146/4	2	3	5440
316	Świeca		15	1218	2	3	2700
317	Świeca		19	1197	2	3	330
318	Świeca		20	1196	2	3	2295
319	Świeca		22	1188	2	3	525
320	Świeca		23	802/1	2	3	3876
321	Świeca		28	807/1	2	3	8415
322	Świeca		29	1195	2	3	3400
323	Świeca		34	1198	2	1	340
324	Świeca		35	1217/7	2	3	6240
325	Świeca		39	660/1	2	3	5265
326	Świeca		41	813	2	3	2460
327	Świeca		45	1214/2	2	3	1938
328	Świeca		47	1206/1	2	3	3570
329	Świeca		54	823	2	3	1995
330	Świeca		56	1212	2	3	425
331	Świeca		62	152/1	2	1	2970
332	Świeca		66	158	2	3	1935
333	Świeca		190	840	2	3	405

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
334	Świeca		192	1059	2	1	3000
335	Świeca		193	1064	2	3	585
336	Świeca		195	963	2	3	4350
337	Tarchały Małe		1	78	2	2	1650
338	Tarchały Małe		2a	89/1	2	3	9285
339	Tarchały Małe		3	100	2	3	4320
340	Tarchały Małe		5b	175, 181/1	2	3	4080
341	Tarchały Małe		9	209	2	3	510
342	Tarchały Małe		11	222	2	3	2250
343	Tarchały Małe		16	239	2	3	2850
344	Tarchały Małe		18	245, 246	2	3	1080
345	Tarchały Małe		19	169	2	3	3345
346	Tarchały Małe		20	167	2	3	1545
347	Tarchały Małe		22	165	2	3	2700
348	Tarchały Małe		24	162	2	3	3645
349	Tarchały Małe		27	155	2	3	2895
350	Tarchały Małe		32	92, 149	2	2	14385
351	Tarchały Małe		33	148	2	1	7005
352	Tarchały Małe		42	75	2	2	14835
353	Tarchały Małe		43	74	2	3	9540
354	Tarchały Małe		44a	67/1	2	3	1110
355	Tarchały Małe		45	64	2	3	4815
356	Tarchały Wielkie	Kolejowa	1	636	2	3	6705
357	Tarchały Wielkie	Kolejowa	7	632/3	2	3	1190
358	Tarchały Wielkie	Kolejowa	18	561	2	3	1470
359	Tarchały Wielkie	Kolejowa	23	630/5	2	3	1230
360	Tarchały Wielkie	Kolejowa	25	630/6	2	3	1290
361	Tarchały Wielkie	Kolejowa	36	572, 573	2	3	3135
362	Tarchały Wielkie	Kolejowa	40	576	2	3	2595
363	Tarchały Wielkie	Krotoszyńska	14	43	2	3	6420
364	Tarchały Wielkie	Krotoszyńska	18	41/3	2	3	4650
365	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	7	660	2	3	930
366	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	9	669	2	3	7500
367	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	10	670	2	3	660
368	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	20	692	2	3	6135
369	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	21	693	2	3	6570
370	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	28	700	2	3	5520
371	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	32	871/6	2	3	2850
372	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	35	878/1	2	3	4305
373	Tarchały Wielkie	Kwiatowa	43	921	2	3	2730
374	Tarchały Wielkie	Leśna	1	395	2	3	340
375	Tarchały Wielkie	Łąkowa	12	925	2	3	850
376	Tarchały Wielkie	Ostrowska	25	783	2	3	1020

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
377	Tarchały Wielkie	Ostrowska	29	481/4	2	3	1360
378	Tarchały Wielkie	Ostrowska	47	367	2	3	2910
379	Tarchały Wielkie	Ostrowska	49	368	2	3	3740
380	Tarchały Wielkie	Ostrowska	64	392	2	3	4095
381	Tarchały Wielkie	Ostrowska	68	394	2	3	4080
382	Tarchały Wielkie	Polna	3	132	2	3	4005
383	Tarchały Wielkie	Raszkowska	5	29/3	2	3	4005
384	Tarchały Wielkie	Raszkowska	8	58/2, 57/11, 57/10	2	2	30750
385	Tarchały Wielkie	Raszkowska	11	14	2	3	1950
386	Tarchały Wielkie	Raszkowska	12	278	2	3	825
387	Tarchały Wielkie	Raszkowska	17	2/1	2	3	2745
388	Tarchały Wielkie	Strażacka	2	381/1	2	3	6930
389	Tarchały Wielkie	Strażacka	7	232/1	2	3	5340
390	Tarchały Wielkie	Strażacka	10	1503/7	2	3	5880
391	Tarchały Wielkie	Szkolna	15	639/1	2	3	3885
392	Tarchały Wielkie	Szkolna	16	223	2	3	3825
393	Tarchały Wielkie	Szkolna	19	452	2	3	10545
394	Tarchały Wielkie	Szkolna	24	218	2	3	7725
395	Tarchały Wielkie	Szkolna	43	440	2	3	4080
396	Tarchały Wielkie	Szkolna	44	208	2	3	1410
397	Tarchały Wielkie	Szkolna	50	205	2	3	3060
398	Tarchały Wielkie	Szkolna	53	435	2	3	9330
399	Tarchały Wielkie	Szkolna	61	429	2	3	10635
400	Tarchały Wielkie	Szkolna	62	198/1	2	3	18840
401	Tarchały Wielkie	Szkolna	68	195/1	2	3	6870
402	Uciechów	Długa	2	528	2	3	1545
403	Uciechów	Długa	12	534	2	3	1320
404	Uciechów	Długa	15	641	2	3	2550
405	Uciechów	Długa	17	594	2	3	3195
406	Uciechów	Długa	18	551	2	3	340
407	Uciechów	Długa	27	630	2	3	10350
408	Uciechów	Długa	33	626	2	3	4320
409	Uciechów	Długa	34	599	2	3	1140
410	Uciechów	Długa	43	612	2	3	1700
411	Uciechów	Długa	49a	609/3	2	3	4080
412	Uciechów	Kościelna	4	1028/1	2	3	1700
413	Uciechów	Kręta	2	571	2	3	600
414	Uciechów	Kręta	9	565	2	3	7770
415	Uciechów	Kręta	10	575	2	3	4760
416	Uciechów	Łąkowa	9	273	2	3	1700
417	Uciechów	Odolanowska	15	530	2	3	2670

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
418	Uciechów	Odolanowska	19	548	2	3	1360
419	Uciechów	Polna	16	695/1	2	3	680
420	Uciechów	Sulmierzycka	2	483/2	2	3	2700
421	Uciechów	Sulmierzycka	4	483/2	2	3	1125
422	Uciechów	Sulmierzycka	7	1020	2	2	6105
423	Uciechów	Sulmierzycka	34	61	2	3	3720
424	Uciechów	Sulmierzycka	35	1061/15	2	3	2595
425	Uciechów	Sulmierzycka	44	50	2	3	1545
426	Uciechów	Sulmierzycka	57	1172	2	3	4800
427	Uciechów	Sulmierzycka	69	1159	2	3	435
428	Uciechów	Sulmierzycka	71	1155/3	2	3	2100
429	Uciechów	Wrocławska	8	1233	2	3	1700
430	Uciechów	Wrocławska	18	464	2	3	1700
431	Uciechów	Wrocławska	30	457	2	3	4995
432	Uciechów	Wrocławska	32	707	2	3	5310
433	Uciechów	Wrocławska	47	1007/6	2	3	3400
434	Uciechów	Wrocławska	54	1018/6	2	3	1955
435	Wierzbno	Kościelna	20	238	2	3	2850
436	Wierzbno	Kościelna	27	308	2	3	8115
437	Wierzbno	Kwiatowa	5	246	2	3	4755
438	Wierzbno	Kwiatowa	6	209/2	2	3	2835
439	Wierzbno	Kwiatowa	7	243/2	2	3	5490
440	Wierzbno	Kwiatowa	8	208	2	3	5250
441	Wierzbno	Kwiatowa	12	205	2	3	1725
442	Wierzbno	Kwiatowa	16	200	2	3	10440
443	Wierzbno	Kwiatowa	18	199	2	3	9165
444	Wierzbno	Leśna	1	221	2	3	6900
445	Wierzbno	Leśna	7	227, 226/2	2	3	6420
446	Wierzbno	Leśna	14	269	2	3	2970
447	Wierzbno	Leśna	19	386	2	3	14235
448	Wierzbno	Leśna	25	393/1	2	3	1905
449	Wierzbno	Leśna	28	405	2	3	816
450	Wierzbno	Leśna	32, 34	410	2	3	1020
451	Wierzbno	Leśna	38	415	2	3	9690
452	Wierzbno	Odolanowska	12	456	2	3	2190
453	Wierzbno	Odolanowska	23	357	2	3	2595
454	Wierzbno	Odolanowska	29	359	2	3	765
455	Wierzbno	Odolanowska	36	261	2	3	2115
456	Wierzbno	Słoneczna	12	374/1	2	3	2925
457	Wierzbno	Strażacka	6	188	2	1	6615
458	Wierzbno	Strażacka	8	184	2	3	4035
459	Wierzbno	Strażacka	9	68	2	3	2070

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Nr działki	Typ płyt	Stan płyt	Masa [kg]
460	Wierzbno	Szkolna	1	125	2	3	4860

Objaśnienia:

Typ płyt:

1 – płyty azbestowo-cementowe płaskie

2 – płyty azbestowo-cementowe faliste

Stan płyt:

1 – wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie

2 – ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku

3 – ponowna ocena w terminie do 5 lat